

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 21.11.2001
KOM (2001) 678 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN

Att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande

"Om du planerar för ett år, så vete. Om du planerar för ett decennium, plantera träd. Om du planerar för livet, ge människor utbildning". Kinesiskt ordspråk: Guanzi (cirka 645 f.Kr.)

SAMMANFATTNING.....	3
1. Inledning	7
1.1. Bakgrund.....	7
1.2. Det Europa-omfattande samrådet.....	8
1.3. Ett europeiskt område för livslångt lärande	9
1.4. Vad menar vi med livslångt lärande?	10
1.5. Dokumentets struktur	10
2. Konsekventa och övergripande strategier för livslångt lärande.....	11
3. Prioriterade insatser	17
3.1. Att värdesätta lärandet	17
3.2. Information samt studie- och yrkesvägledning	19
3.3. Att investera tid och pengar i lärande.....	20
3.4. Att sammanföra de lärande och möjligheter till lärande	23
3.5. Grundläggande färdigheter	24
3.6. Innovativa undervisningsmetoder	26
4. Att föra dagordningen framåt.....	27
4.1. Ett ramverk för livslångt lärande.....	27
4.2. Vidareutveckling av vad som åstadkommits på EU-nivå.....	28
4.3. Indikatorer.....	29
4.4. Att upprätthålla dynamiken.....	30
5. kommande etapper	32

Bilagor

Bilaga 1 – Förslag till forskning och utvärdering

Bilaga 2 – Ordlista

SAMMANFATTNING

Vid Europeiska rådets möte i Feira i juni 2000 uppmanades medlemsstaterna, rådet och kommissionen att inom sina behörighetsområden "fastställa enhetliga strategier och praktiska åtgärder för att främja livslångt lärande för alla". Detta uppdrag bekräftar att livslångt lärande är en central del i den strategi som fastställdes i Lissabon, nämligen att göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade samhälle.

Det är människor som står i centrum för detta meddelande. Drygt 12 000 medborgare bidrog till det samråd som inleddes genom kommissionens Memorandum om livslångt lärande i november i följ. Av svaren framgick helt klart att vi står inför mycket stora utmaningar. Det råder ingen tvekan om att de ekonomiska och sociala förändringarna i samband med övergången till ett kunskapssamhälle innebär såväl fördelar - t.ex. ökade möjligheter till kommunikation, resor och sysselsättning - som risker - inte minst i samband med större klyftor och social utslagning, för Europeiska unionen och dess medborgare. Omfattningen av dessa förändringar kräver ett radikalt nytt synsätt för allmän och yrkesinriktad utbildning. Dessutom betonas än en gång vikten av livslångt lärande i det rådande osäkra ekonomiska klimatet. Traditionella åtgärder och institutioner är alltmer illa rustade för att ge medborgare möjlighet att aktivt hantera följderna av globalisering, demografisk förändring, datateknik och miljöförstöring. Ändå är det människorna och deras kunskaper och färdigheter som är nyckeln till Europas framtid.

Ett europeiskt område för livslångt lärande

Detta meddelande bidrar till inrättandet av ett europeiskt område för livslångt lärande, som syftar både till att ge medborgarna möjligheter att fritt röra sig mellan miljöer för lärande, arbete, regioner och länder och utnyttja sina kunskaper och färdigheter på bästa sätt, samt att uppfylla Europeiska unionens och kandidatländernas mål och ambitioner om större välbefinnande, integrering, tolerans och demokrati.

Detta ska underlättas genom att man inom ett ramverk för livslångt lärande samlar politiken för allmän och yrkesinriktad utbildning samt viktiga delar av befintliga processer, strategier och planer på europeisk nivå som gäller ungdomspolitik, sysselsättning, social integrering och forskningspolitik. Detta innebär inte någon ny process, och inte heller harmonisering av lagar och andra författningar. Det rör sig snarare om en mer konsekvent och ekonomisk användning av befintliga instrument och resurser, däribland genom den öppna samordningsmetoden. För att uppnå målet med det kunskapsbaserade samhället som fastställdes i Lissabon kommer det Europeiska området för livslångt lärande att ha en nära koppling till Europeiska forskningsområdet, i synnerhet för att stimulera ungdomars intresse för ett yrkesval inom vetenskap och teknologi.

Vad är livslångt lärande?

I inläggen i samrådet kring memorandumet efterlystes en bred definition av livslångt lärande som inte begränsas till ett rent ekonomiskt synsätt eller bara till vuxenutbildning. Förutom betoningen av lärandet från förskola till efter pensionsåldern bör livslångt lärande omfatta hela skalan av formellt, informellt och icke-formellt lärande. I samrådet betonades också målen för lärande, däribland aktivt

medborgarskap, självförverkligande och social integrering, samt sysselsättningsaspekter. I de principer som utgör grunden för livslångt lärande och styr dess effektiva genomförande betonas placeringen av den lärande i centrum, vikten av lika möjligheter samt inlärningsmöjligheternas kvalitet och relevans.

Konsekventa och övergripande strategier – byggelementen

Medlemsstaterna enades vid Europeiska rådets möte i Feira och inom ramen för Europeiska sysselsättningstrategin om att utarbeta och genomföra strategier för livslångt lärande. Byggelementen i dessa strategier anges här för att hjälpa medlemsstaterna och aktörer på alla nivåer. Byggelementens uppgift är att successivt förena formella utbildningsmiljöer med avsikten att öppna möjligheter för alla till kontinuerligt lärande av hög kvalitet. Det klara budskapet är att traditionella system måste stöpas om för att bli mycket mer öppna och flexibla, så att inlärnarna får tillgång till individuella utbildningsvägar som passar deras behov och intressen, och därigenom i verklig mening åtnjuta lika möjligheter under hela livet. Byggelementen är förenliga med de kriterier för bedömning av livslångt lärande som används i gemensamma sysselsättningsrapporten 2001.

Ett tillvägagångssätt byggt på partnerskap föreslås som det första byggelementet. Alla berörda aktörer både inom och utanför det formella utbildningssystemet måste samarbeta för att strategierna ska fungera "ute på fältet". Att få insikt i den lärandes eller den potentiella lärandes behov, tillsammans med behoven av lärande hos organisationer, lokala samhällen, det bredare samhället och arbetsmarknaden är nästa steg. Därefter kan frågan om lämpliga resurser, vad gäller finansiering och en effektiv och öppen tilldelning av medel tas upp. I analysen diskuteras sedan frågan om hur man ska kombinera inlärningsmöjligheter med de lärandes behov och intressen och underlätta tillgången genom att utveckla utbildet, så att alla, var och när som helst, kan lära sig. Det finns ett tydligt behov av att den formella sektorn erkänner och tar tillvara informellt och icke-formellt lärande. Att skapa en lärandekultur är egentligen avhängigt av att man utökar möjligheterna till lärande, höjer deltagandenivåer och främjar efterfrågan på lärande. Slutligen föreslås mekanismer för kvalitetssäkring, utvärdering och övervakning, i syfte att hela tiden eftersträva högsta kvalitet.

Prioriterade insatser

Den föreslagna verksamheten bygger på den europeiska dimensionen i livslångt lärande, och stödjer samtidigt strategier på alla nivåer. Prioriteringarna presenteras under de sex centrala budskapen som utgjorde grunden till det Europa-omfattande samrådet och som stöddes genom detta samråd. Ett övergripande nytt europeiskt synsätt på värdesättande av lärandet ses som en förutsättning för ett område för livslångt lärande, där man bygger på den befintliga rätten till fri rörlighet inom EU. Förslagen koncentreras på identifiering, bedömning och erkännande av icke-formellt och informellt lärande samt på överföring och ömsesidigt erkännande av formella utbildnings- och examensbevis. Information samt studie- och yrkesvägledning tas upp främst på den europeiska nivån med förslag som syftar till att underlätta tillgången till lärande via vägledning av hög kvalitet.

Investeringar av tid och pengar i lärande, särskilt mot bakgrund av uppmaningen till medlemsstaterna i slutsatserna från Lissabon och i Europeiska sysselsättningsstrategin att höja de övergripande investeringarna i utbildning, är en förutsättning för

grundläggande förändringar av det slag som livslångt lärande innebär. Det finns inga enkla lösningar på hur detta kan uppnås. Ökade investeringar och riktade bidrag krävs, tillsammans med mekanismer för att öka den privata investeringen. Förslag om att uppmuntra och stödja lärande samhällen, städer och regioner samt om att ge arbetsplatser möjlighet att bli lärande organisationer ses som de viktigaste sätten för att sammanföra de lärande och lärandet. Man fäster också vikt vid utvecklingen av lokala centrum för lärande.

Förslag har utarbetats för att komplettera det arbete som inleddes i Lissabon och Stockholm om de "nya" grundläggande färdigheterna, för att säkerställa att grundvalarna för livslångt lärande är tillgängliga för alla medborgare, under hela livet och inte bara inom den obligatoriska skolgången. Slutligen tar man i förslagen för innovativa undervisningsmetoder upp förskjutningen av tonvikten från kunskapsförvärv till utveckling av färdigheter, och de nya roller för lärare och de lärande som detta innebär.

Att föra dagordningen framåt

Alla aktörer uppmanas att samarbeta i partnerskap för att föra dagordningen framåt. Detta gäller kommissionen och de övriga EU-institutionerna, medlemsstaterna, EES- och kandidatländerna, arbetsmarknadens parter, icke-statliga och internationella organisationer (t.ex. Europarådet, OECD, Unesco). Genomförandet kommer att ske via de befintliga processerna, programmen och instrumenten, och drivas framåt inom ramverket för livslångt lärande. Inom detta ramverk kommer man att stödja utbyte av goda idéer och erfarenhet och på så sätt kartläggningen av gemensamma problem, idéer och prioriteringar. För att underlätta detta kommer kommissionen att utarbeta en databas med goda lösningar, information och erfarenhet beträffande livslångt lärande på alla nivåer.

Uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål blir ett av de viktigaste sätten för samarbete på detta område, medan Europeiska sysselsättningsstrategin även framdeles kommer att koncentreras på de sysselsättningsrelaterade aspekterna inom livslångt lärande. Även gemenskapens program – Sokrates, Leonardo da Vinci och Ungdom – kommer att förstärkas i ljuset av detta meddelande. Man kommer också att undersöka möjligheterna att stödja genomförandet genom Europeiska socialfonden (ESF) samt gemenskapsinitiativet Equal inom ESF.

Framstegen kommer att mätas och övervakas med hjälp av ett begränsat antal indikatorer – sådana som redan finns eller håller på att utarbetas, samt ett fåtal nya. Genomförandet kommer även att övervakas av nätverk och strukturer som redan inrättats, exempelvis som del av samrådsprocessen, samt en ny högnivågrupp av företrädare för de ministerier som har det huvudsakliga ansvaret för livslångt lärande. Denna grupp ska bidra till att de åtgärder som utarbetas inom livslångt lärande, inbegripet genomförandet av arbetsplanen för uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål, kompletterar närliggande processer, strategier och planer på europeisk nivå. Nästa etapp blir att rådet (utbildning och ungdomsfrågor) samt rådet (sysselsättning och socialpolitik) under det spanska ordförandeskapet godkänner huvudprinciperna och förslagen. Kommissionen kommer även att lämna ett inlägg beträffande livslångt lärande till rådets vårmöte i Barcelona den 15-16 mars 2002.

1. INLEDNING

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 fastställdes det strategiska mål som bekräftades vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001, nämligen att Europeiska unionen skulle bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade samhälle. Centrala delar i strategin för att uppnå detta skulle bli anpassningen av allmän och yrkesinriktad utbildning för att erbjuda enskilda medborgare skräddarsydda möjligheter till lärande under hela livet, främjande av anställbarhet och social integrering genom investering i medborgarnas kunskaper och färdigheter, inrättandet av ett informationssamhälle för alla och främjande av rörlighet.

1.1. Bakgrund

Kunskapssamhället tillsammans med andra, bredare trender i ekonomin och samhället som globalisering, förändringar i familjens struktur, demografiska förändringar och effekterna av informationssamhällets teknologier innebär för Europeiska unionen och dess medborgare många fördelar och utmaningar. Medborgarna har nya, omfattande möjligheter vad gäller kommunikation, resor och sysselsättning. Att man utnyttjar dessa möjligheter och aktivt deltar i samhället är beroende av att man fortlöpande förvärvar kunskaper och färdigheter. Samtidigt beror de fördelar som man kan konkurrera med i allt större utsträckning på investeringar i mänskligt kapital. Kunskaper och färdigheter är därför även en mäktig motor för ekonomisk tillväxt. Med tanke på det rådande osäkra ekonomiska klimatet blir det desto viktigare att investera i människor.

Nackdelarna däremot inbegriper betydande risker och osäkerhet i samband med det kunskapsbaserade samhället, eftersom det hotar att föra med sig större klyftor och social utslagning. Ojämligheten börjar tidigt med redan deltagandet i den grundläggande utbildningen som en central faktor. År 2000 var andelen personer i EU mellan 25 och 64 år som hade uppnått minst gymnasieutbildning bara 60,3 %.¹ Betydande klyftor mellan medlemsstaterna minskar visserligen, eftersom successiva kohorter av ungdomar får bättre utbildning, men nästan 150 miljoner personer i EU som inte har denna grundläggande utbildningsnivå löper större risk för marginalisering.

Livslångt lärande har nu varit föremål för diskussioner om och utarbetande av politiska åtgärder under många år. Idag är det emellertid nödvändigare än någonsin att medborgarna skaffar sig de kunskaper och färdigheter som behövs, både för att ta tillvara fördelarna och för att möta utmaningarna i det kunskapsbaserade samhället. Därför bekräftades vid Europeiska rådets möte i Lissabon det livslånga lärandet som en grundläggande del av den europeiska samhällsmodellen.

Ekonomiskt sett är medborgarnas anställbarhet och anpassningsförmåga avgörande om Europa ska kunna bibehålla sitt engagemang att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade samhälle. Brist på arbetskraft och bristande färdigheter riskerar att begränsa Europeiska unionens möjligheter till

tillväxt när som helst under den ekonomiska cykeln. Därför har livslångt lärande en nyckelroll för att undanröja hinder för människor att komma in på arbetsmarknaden och begränsar deras framsteg på den. I detta ingår att man angriper ojämlikhet och social utslagning.

Men livslångt lärande är en fråga om mycket mer än ekonomi. Den främjar också de europeiska ländernas mål och ambitioner om större integrering, tolerans och demokrati. Och det utgör ett löfte om ett Europa där medborgarna har möjligheter och förmåga att förverkliga sina ambitioner och delta i byggandet av ett bättre samhälle. I en nyligen utgiven OECD-rapport nämns de allt starkare bevisen för ett samband mellan lärande och investering i mänskligt kapital och inte bara högre BNP, utan också större deltagande i samhället, högre välbefinnande och lägre brottslighet.²

Högre nivåer av utbildning och fortbildning som är tillgängliga för alla bidrar avsevärt till att minska klyftor och förebygga marginalisering. Detta ger emellertid upphov till grundläggande frågor om hur välrustade de traditionella utbildningssystemen är för att hålla takten med ovan beskrivna utveckling. Omfattningen av utmaningen betonas i uppgifterna om deltagande: även om de är begränsade vad gäller ålder och typer av lärande är det icke desto mindre talande att man i arbetskraftsundersökningen år 2000 fann att endast 8 % EU-medborgare mellan 25 och 64 år deltog i utbildning, vilket är långt ifrån visionen av livslångt lärande för alla.³ Mot bakgrund av detta erkänner man i allt större utsträckning i hela Europa att ett helt nytt synsätt för utbildningspolitiken bör utarbetas och genomföras inom ramen för livslångt lärande. Medan traditionella politiska åtgärder i alltför stor utsträckning har tenderat att koncentrera sig på institutionella frågor, lägger livslångt lärande tonvikten på människor och på kollektiva strävanden för att skapa ett bättre samhälle. Livslångt lärande innebär en övergripande syn på efterfrågan och utbud av möjligheter till lärande. Det värdesätter kunskaper och färdigheter som förvärvats inom alla områden av det moderna livet, och som därför är relevanta för att hantera det moderna samhället. Det effektiva genomförandet av livslångt lärande i EU fordrar mer, bättre och mer rättvist fördelade investeringar, särskilt med tanke på att det finns få medlemsstater där de sammanlagda utgiftsandelarna motsvarar Kanadas, Sydkoreas, Norges eller USA:s.⁴

Därför uppmanade Europeiska rådet vid sitt möte i Feira i juni 2000 "medlemsstaterna, rådet och kommissionen att inom sina behörighetsområden fastställa enhetliga strategier och praktiska åtgärder för att främja livslångt lärande för alla".⁵ Detta meddelande är svar på det uppdraget.

1.2. Det Europa-omfattande samrådet

I november 2000, på grundval av slutsatserna från det europeiska året för livslångt lärande 1996 och erfarenheter sedan dess på europeisk och nationell nivå, gick kommissionen ut med ett Memorandum om livslångt lärande⁶. Detta låg till grund för ett Europa-omfattande samråd som hölls så nära medborgarna som möjligt i enlighet med kommissionens mål att reformera de europeiska styrelseformerna. Medlemsstaterna samt EES- och kandidatländerna genomförde sina egna omfattande och vittgående samråd med relevanta instanser i sina länder. Kandidatländerna har varit till fullo engagerade i samrådsprocessen och lämnat betydande bidrag, och de kommer att fortsätta att bidra till utvecklingen av livslångt lärande.

På europeisk nivå höll kommissionen samråd med arbetsmarknadens parter, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, och anordnade även samråd med det europeiska civila samhället, vilket kulminerade i en konferens i Bryssel den 10 september 2001. Kommissionen hörde också ett antal internationella organisationer, särskilt Europarådet, OECD och Unesco.

Sammanlagt inkom cirka 3 000 inlägg till kommissionen, medlemsstaterna, EES- och kandidatländerna, och till europeiska institutioner och organ som företräder det civila samhället och arbetsmarknadens parter. Ungefär 12 000 medborgare deltog i möten och konferenser som ingick i processen⁷. Resultaten av detta omfattande samråd utgör därför en fast grund för detta meddelande.

1.3. Ett europeiskt område för livslångt lärande

I samrådet betonades att samarbete och samordning på europeisk nivå inom detta område är väsentligt. Detta sker redan genom ett antal fristående processer, strategier och planer som kompletterar varandra. Temat livslångt lärande genomsyrar alla dessa initiativ, som tar upp detta tema ur olika synvinklar. I enlighet med önskemålet från Europeiska rådets möte i Lissabon antog rådet (utbildning) en rapport om utbildningens konkreta framtidsmål.⁸ Kommissionen antog därefter i september 2001 en rapport med en detaljerad arbetsplan för uppföljningen av rapporten om framtidsmålen,⁹ som kommer att utgöra grunden till en gemensam rapport som på uppmaning från Europeiska rådets möte i Stockholm¹⁰ ska läggas fram för Europeiska rådets vårmöte år 2002. I Europeiska sysselsättningsstrategin¹¹ anges det övergripande målet med livslångt lärande och riktlinjer som koncentreras på sysselsättningsrelaterade aspekter inom livslångt lärande. Den sociala agendan¹² syftar till att minska klyftor och främja social sammanhållning, däribland genom livslångt lärande. Handlingsplanen för kompetens och rörlighet¹³ syftar till att säkerställa att de Europeiska arbetsmarknaderna är öppna och tillgängliga för alla senast 2005. Initiativet eLearning¹⁴ är avsett att främja en datakultur och en mer utbredd användning av informations- och kommunikationsteknik i utbildning. Slutligen utgör Vitboken om ungdom ett ramverk för gemenskapen för samarbete inom ungdomspolitik, med inriktning på ungdomarnas deltagande, deras utbildning, sysselsättning och sociala integrering.

Medan var och en av dessa har sin egen karaktär och sina egna mål, bidrar de tillsammans till förverkligandet av ett europeiskt område för livslångt lärande. För att underlätta denna utveckling kommer allmän och yrkesinriktad utbildning att samlas inom ett ramverk för livslångt lärande i samverkan med de relevanta elementen i övriga processer, strategier och planer. För att uppnå målet från Lissabon med ett kunskapsbaserat samhälle kommer man att koppla samman det europeiska området för livslångt lärande med det europeiska forskningsområdet, i synnerhet knutet till meddelandet om en strategi för rörlighet för detta område.¹⁵ Ett viktigt element för denna strategi för utvecklande av mänskligt kapital kan vara främjandet av transeuropeiska nätverk för kunskap och vetenskap.

Målet med ett europeiskt område för livslångt lärande måste bli såväl att ge medborgarna färdigheter att möta kunskapssamhällets utmaningar, att röra sig fritt mellan miljöer för lärande, arbeten, regioner och länder i utbildningssyfte, som att möta Europeiska unionens och kandidatländernas mål¹⁶ om ökat välbefinnande, integration, tolerans och demokrati. Konkret betyder detta att medlemsstaterna måste utarbeta och

genomföra konsekventa och övergripande strategier för livslångt lärande, och detta fordrar handling i samråd till vilken man tar initiativet på europaisk nivå, i överensstämmelse med fastställda prioriteringar. Denna verksamhet bör både stödja och ge mervärde åt medlemsstaternas insatser.

1.4. Vad menar vi med livslångt lärande?

I Memorandumet om livslångt lärande utgör den definition av livslångt lärande som fastställdes i samband med Europeiska sysselsättningsstrategin en utgångspunkt för debatten under samrådet¹⁷.

I samrådet hälsades särskilt varmt tanken att livslångt lärande bör omfatta alla lärande i samtliga skeden och former från förskolan till efter pensionsåldern. Från vissa håll ansågs emellertid sysselsättnings- och arbetsmarknadsdimensionen i livslångt lärande vara alltför framträdande i definitionen. När det gällde att precisera målen för livslångt lärande, tenderade man i svaren att hänvisa till memorandumet samt att ange bredare aspekter som lärandets andliga och kulturella dimension. Allmänt kan sägas att det fanns samförstånd kring följande fyra breda mål som stödjer varandra: självförverkligande, aktivt medborgarskap, social integrering samt anställbarhet/anpassningsförmåga. Att livslångt lärande främjar detta breda spektrum av mål återspeglas i den vidgade definitionen nedan, och det är mot den bakgrunden alla hänvisningar till livslångt lärande i detta dokument bör ses:

"all inlärningsverksamhet som företas under livets gång och som syftar till att förbättra kunskaper, färdigheter och kvalifikationer ur ett personligt, medborgerligt, socialt eller sysselsättningsrelaterat perspektiv".

Genom sin bredd uppmärksammar denna definition även hela skalan av formell, icke-formell och informell utbildningsverksamhet¹⁸.

I samrådet debatteras också i stor utsträckning de grundläggande principerna för livslångt lärande. Ett fundamentalt särdrag är att den lärande står i centrum inom formell, icke-formell och informell utbildning. Lika möjligheter, både genom integrering av jämställdhetsfrågor och genom verklig tillgång till lärande för alla är av avgörande vikt, inte minst eftersom kunskaper, färdigheter och kvalifikationer inverkar på medborgarnas möjligheter i livet. I svaren i samrådet betonas även vikten av hög kvalitet och relevans, eftersom investeringar av tid och pengar i lärandet är fullt effektiva bara om inlärningsförhållandena och politiska åtgärder, planering och system är av hög kvalitet. Dessa principer återspeglar i stort rådets slutsatser efter Europaåret för livslångt lärande 1996 och OECD:s analys av utbildningspolitiken för 2001¹⁹. De berikar begreppet livslångt lärande och ger form åt dess genomförande.

1.5. Dokumentets struktur

Följande avsnitt behandlar specifikt praktiska åtgärder för att genomföra det europeiska området för livslångt lärande på alla nivåer. I avsnitt 2 anges byggelementen för konsekventa och övergripande strategier för att bistå beslutsfattandet om politiska åtgärder. I avsnitt 3 föreslås prioriterade insatser för att stödja dessa strategier. Avsnitt 4 handlar om att föra dagordningen framåt genom att man stärker befintliga processer, instrument och program och genom utarbetandet av indikatorer. Slutligen anges i avsnitt 5 kommande etapper.

2. KONSEKVENTA OCH ÖVERGRIPANDE STRATEGIER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE

Efter Europeiska rådets möte i Feira, och mot bakgrund av Europeiska sysselsättningsstrategin, enades medlemsstaterna om att utarbeta och genomföra konsekventa och övergripande nationella strategier för livslångt lärande. Även om sådana strategier redan finns i hälften av medlemsstaterna, har deras genomförande precis börjat. I medlemsstater där övergripande strategier inte finns görs bara punktvisa insatser²⁰. I detta avsnitt presenteras byggelementen för utarbetande och genomförande av sådana strategier. Analysen görs mot bakgrund av svaren i samrådet i samband med memorandumet, tillsammans med medlemsstaternas nationella handlingsplaner för sysselsättning och social integrering och andra uppgifter. Byggelementen har formulerats i enlighet med de fyra målen som utgörs av aktivt medborgarskap, självförverkligande, anställbarhet och social integrering, samt principerna för livslångt lärande enligt avsnitt 1.4.

Dessa byggelement stämmer överens med kriterierna i Gemensamma sysselsättningsrapporten 2001 för bedömning huruvida medlemsstaternas strategier för livslångt lärande är konsekventa och övergripande. *Att arbeta i partnerskap*, *Att skapa en lärandekultur*, och *Att sträva efter högsta kvalitet* handlar om att uppnå konsekvens, medan *Insikt i efterfrågan på lärande*, *Att underlätta tillträde* och *Lämpliga resurser* ska säkerställa att tillvägagångssättet är övergripande.

Byggelementen gäller främst den nationella nivån, och är därför avsedda att hjälpa medlemsstaterna med deras engagemang att utveckla och genomföra konsekventa och övergripande strategier. Emellertid är det tillvägagångssätt som rekommenderas här relevant för alla nivåer. Om strategierna ska vara konsekventa är det väsentligt att de olika genomförandenivåerna kompletterar varandra. Ur en sådan synvinkel inbegriper byggelementen den europeiska dimensionen. Till exempel: under *Insikt i efterfrågan på lärande* återfinns bedömning av nödvändiga färdigheter på alla Europas arbetsmarknader, vilken kommer att tas upp konkret i den kommande handlingsplanen för kompetens och rörlighet. Denna bedömning kommer att vara relevant för verksamheten med att planera för färdigheter på nationell nivå och på lägre nivåer. På samma sätt kommer arbete i partnerskap att nödvändigtvis inbegripa samarbete mellan aktörer på nationell och europeisk nivå. Europeiska medel kommer att ha inverkan på lämpliga resurser på alla nivåer, och utvärdering av nationella strategier kommer även i fortsättningen att äga rum inom ramen för Europeiska sysselsättningsstrategin.

En fördelning av uppgifter och ansvarsområden

Följande beskrivning är endast vägledande: aktörernas uppgifter och ansvarsområden skiljer sig beroende på nationella eller andra traditioner och sammanhang. Partnerskapen för livslångt lärande på alla nivåer bör överväga och utarbeta sådana uppgifter och ansvarsområden i ljuset av omständigheterna.

Offentliga myndigheter ansvarar för att tillhandahålla de nödvändiga resurserna och för att säkerställa tillgång för alla medborgare till obligatorisk utbildning och till grundläggande färdigheter efter den obligatoriska skolgången. De ska också säkerställa tillträde till förskole- och vuxenutbildningsverksamhet. Dessutom måste de vara ledande i utarbetandet och genomförandet av strategier för livslångt lärande på

alla nivåer. Detta inbegriper att säkerställa medborgarnas rättigheter till tillgång till möjligheter att förvärva och uppdatera kunskaper och färdigheter under hela livet (enligt ingressen till Amsterdamfördraget), med bistånd från studie- och yrkesvägledningsverksamhet. Offentliga myndigheter ansvarar även för aktiva åtgärder på arbetsmarknaden för arbetslösa och för att främja lärande för alla, såväl för dem som befinner sig på arbetsmarknaden som för dem som står utanför den. Arbetsgivare har huvudansvaret för att deras arbetskraft får möjlighet att utveckla sina kunskaper och de åtar sig allt bredare socialt ansvar via företagen, till exempel när de öppnar upp sina möjligheter till och resurser för lärande för en bredare deltagargrupp²¹. Fackföreningarna tillhandahåller i allt större utsträckning lärande till sina medlemmar och deltar i verksamhet för att främja och underlätta lärande bland både medlemmar och ickemedlemmar. Tillsammans för arbetsmarknadens parter en social dialog på alla nivåer, och förhandlar och genomför avtal som gäller utbildning på arbetsplatsen. Tillhandahållare av lärande av alla slag har ansvar för kvalitet och relevans i det lärande de erbjuder, samt dess överensstämmelse med det övergripande utbudet av lärande. Grupper inom samhället och frivilliga organisationer har ett enastående tillfälle att tillhandahålla målgruppsinriktat lärande, att främja lärandet bland potentiella lärande och att uttrycka deras behov och intressen. Alla aktörer delar ansvaret för att arbeta tillsammans inom livslångt lärande - vilket återspeglas i det byggelement som gäller "arbete i partnerskap" nedan - och att stödja individer när de tar ansvaret för sitt eget lärande.

En tydlig slutsats som samrådet ledde till och som gäller för alla byggelementen var att medlemsstaterna måste genomföra en grundläggande förändring av sina utbildningssystem, inbegripet grundutbildningen, för att fortlöpande göra lärande av hög kvalitet tillgängligt för alla. I svaren bekräftades behovet av successiv integrering av formella lärandemiljöer för att de ska bli mycket mer öppna och flexibla, så att inte befintliga ojämlikheter förs vidare, och för att de lärande ska kunna ha individuella vägar till lärande som passar deras behov och intressen när som helst i livet.

Arbete i partnerskap inom allt slags lärande

Partnerskapen återspeglar de gemensamma fördelarna med och ansvaret för livslångt lärande. Det är ofta gemensamma eller samordnade insatser som passar bäst till olika omständigheter och de är mest effektiva, då de bygger på olika sakkunskaper, starka sidor och resurser. Strategier för livslångt lärande måste föra samman alla aktörer och ha deras stöd:²²

- Regeringarna bör samtidigt som de främjar partnerskap på alla nivåer - nationell, regional, lokal - vara föredömliga genom att se till att det finns effektiv samordning och enhetlighet i de olika ministeriernas politik.
- Partnerskap på lokal nivå är av avgörande betydelse för att strategierna ska fungera "ute på fältet". Partnerskapen bör inbegripa lokala myndigheter, skolor, universitet, övriga tillhandahållare av utbildning och därtill kopplade tjänster som information, studie- och yrkesvägledning, företag (som del i deras sociala ansvar), offentliga arbetsförmedlingar, icke-statliga organisationer som verkar på lokal nivå, dvs. frivilliga organisationer och organisationer i samhället, företrädare för särskilda grupper av (potentiella) lärande²³, och aktörer som arbetar med jämställdhetsfrågor.

- Även arbetsmarknadens parter bör engagera sig aktivt där detta är relevant, med tanke på deras flerfaldiga roll som "konsumenter", investerare, förhandlare och främjare av lärandet.
- Ansträngningar för att förverkliga livslångt lärande måste få stöd på uropeisk nivå, bland annat genom att man delar med sig av idéer, erfarenheter och exempel på goda lösningar samt insatser för att inrätta ett europeiskt område för livslångt lärande (se avsnitt 3 och 4).

Insikt i efterfrågan på lärande

Grunden för varje strategi för livslångt lärande bör vara förståelse för behoven av lärande bland medborgare, grupper, det bredare samhället och arbetsmarknaden. Denna förståelse måste bygga på uppgifter från den lokala nivån. Detta är en förutsättning för ett effektivt tillvägagångssätt med den lärande i centrum och för lika möjligheter. Arbetet bör inriktas på följande:

- Läs-, skriv- och räknekunskaper, IKT och andra grundläggande färdigheter²⁴, det vill säga grunden för vidare lärande, vilka ofta måste uppdateras under livets gång. Medborgare och grupper som har kommit längst bort från lärandet, som har olika behov och intressen och som kan behöva skraddarsydda åtgärder.
- Betydelsen av livslångt lärande för förmedlarna av lärande²⁵, exempelvis lärare, utbildare, kursledare inom vuxenutbildning och studie- och yrkesvägledare. Strategier och partnerskap måste behandla deras roll och stödja deras anpassning.
- Arbetsgivarnas behov allmänt sett, samt de särskilda behoven i små och medelstora företag som är arbetsgivare för en betydande del av EU:s arbetskraft, men som ofta har svårt att ställa tid eller pengar till förfogande för lärande, eller hitta lärande som är relevant för deras behov. I detta hänseende är det viktigt att motivera arbetsgivarna.
- Att förstå (potentiella) lärandes intressen som återspeglas i undersökningar, utvärderingar, återkoppling från studie- och yrkesvägledningsundersökningar och samråd, uppgifter om obalans i deltagandet i lärandet (t.ex. könsfördelningen i IKT-lärande).
- Att beakta följderna av det kunskapsbaserade samhället för de lärandes behov (nya grundläggande färdigheter, inbegripet företaganda), och för arbetsmarknaderna (t.ex. vikten av att förutse kunskaper för att undvika brister, att utöka färdigheterna för dem som redan är på arbetsmarknaden så att de inte slås ut).

Lämpliga resurser

För att förverkliga visionen om livslångt lärande för alla, med de genomgripande förändringarna i tänkande, system, strukturer och arbetssätt som detta innebär, krävs ökade investeringar, ett krav som återfinns i slutsatserna från Lissabon och i Europeiska sysselsättningsstrategin. Resurserna bör fördelas på ett effektivt sätt.²⁶ I synnerhet innebär detta följande:

- De övergripande nivåerna på offentliga och privata investeringar måste höjas. Dessa ökningarna bör grundas på delat ansvar mellan regeringar, offentliga myndigheter, arbetsgivare, arbetsmarknadens parter och enskilda medborgare.
- Lämpliga resurser måste ställas till förfogande och befintliga resurser måste omdirigeras över hela spektrumet av formellt, icke-formellt och informellt lärande, inbegripet förskolan. Samtidigt är öppenheten i tilldelningen av resurser avgörande om resurserna ska stämma överens med de fastställda prioriteringarna.
- Nya synsätt vad gäller investering är nödvändiga för att man ska kunna ta hänsyn till nya slags kunskaper och färdigheter som krävs i det kunskapsbaserade samhället, både vad gäller (potentiella) lärande och underlättare av lärandet. Incitament till lärande, bland annat vad gäller skatter, är metoder som bör utarbetas för alla medborgare såväl inom som utanför arbetsmarknaden.
- Ökade investeringar måste integreras ordentligt med strategier på lokal nivå för att man ska uppnå största möjliga effekt.
- Nya uppgifter och roller, rekrytering inom lärar- och utbildaryrket och kvarhållande av de yrkesverksamma på alla nivåer måste tas upp, särskilt med tanke på de förutsedda rekryteringsbehoven.

Att underlätta tillträdet till möjligheter till lärande

Det bör finnas ett tvåfaldigt tillvägagångssätt vad gäller tillgången till lärande: att göra det som redan erbjuds mer synligt, flexibelt, integrerat och effektivt, alltmedan man utarbetar nya processer, produkter och miljöer för lärande.²⁷ I strategierna måste man även ta upp frågor som gäller lika möjligheter (t.ex. jämställdhet) och inriktning på särskilda målgrupper för att se till att möjligheterna till livslångt lärande verkligen är tillgängliga för alla, särskilt för dem som riskerar att bli utslagna, exempelvis låginkomsttagare, funktionshindrade, etniska minoriteter och invandrare, de som alltför tidigt lämnat skolan, ensamstående föräldrar, arbetslösa, föräldrar som återvänder till arbetsmarknaden, lågutbildade arbetstagare, personer som står utanför arbetsmarknaden, äldre medborgare (däribland äldre arbetstagare) samt f.d. brottslingar. Genom en sådan inriktning på målgrupper bör man sträva efter att tillgodose behoven inte bara hos personer i missgynnade stadsmiljöer utan också hos människor på landsbygden som kan ha särskilda behov av lärande. Bland de viktigaste punkterna återfinns följande:

- Att undanröja sociala, geografiska, psykologiska och andra hinder, exempelvis genom att främja IKT, lärande på arbetsplatsen och lokala centra för lärande för att sammanföra de lärande och lärandet på tider och platser och i en rytm som passar människornas övriga åtaganden.
- Att inom den formella sektorn anpassa kraven vad gäller inträde, framsteg och erkännande för att ta hänsyn till icke-formellt eller informellt lärande.
- Att komplettera det gängse utbudet med skräddarsydda åtgärder, särskilt vad gäller grundläggande färdigheter som fokuserar på särskilda individuella behov. Att se till att det finns specialiserat utbud för att möta all efterfrågan som inte tillgodosetts, till exempel genom att man uppmanar högskolor att arbeta med personer som riskerar utslagning.

- Arbetsmarknadens parter bör arbeta tillsammans och med andra aktörer för att se till att trenden mot större flexibilitet i arbetsorganisationen åtföljs av att arbetsgivarna gör lämpliga investeringar i sin arbetskraft, vilket är en central dimension i arbets kvaliteten.²⁸
- Att erkänna information och studie- och yrkesvägledning som en avgörande kontaktpunkt mellan behov och utbud av lärande. Dessa tjänster är även avgörande för att hjälpa de lärande att hitta rätt i alltmer komplicerade lärandesystem.

Att skapa en lärandekultur

Till strategier för att främja en kultur där lärandet är till för alla behövs direkta åtgärder för att motivera (potentiella) lärande, samt för att öka det sammanlagda deltagandet genom att man gör lärandet mer attraktivt vad gäller aktivt medborgarskap, självförverkligande och/eller anställbarhet. I sådana åtgärder bör följande ingå:

- Att värdesätta och belöna lärandet, särskilt icke-formellt och informellt lärande i alla sektorer, och därigenom erkänna dess värde. Att belöna lärandet kan också vara en uppmuntran för dem som står längst bort från en återgång till lärandet.
- Att främja en mer positiv uppfattning av lärandet och göra människor mer medvetna om alla rättigheter och fördelar i samband med lärandet, t.ex. genom kampanjer i medierna och från mycket tidig ålder: i förskolan, skolan, och högskolan, samt i ungdomsorganisationer och bland den vuxna befolkningen.²⁹
- Att på lämpligt sätt använda avsedda medel, PR-verksamhet och andra metoder för att nå (potentiella) lärande.
- Att främja rollen för dem som tillhandahåller information samt studie- och yrkesvägledning och som arbetar direkt med frivilliga och samhällliga organisationer för att höja medvetenheten om de individuella, sociala och ekonomiska fördelarna med lärandet och uppmuntra till diversifiering av studier och icke-traditionella val av yrken och lärande.
- Man bör göra det lättare för företagen att bli lärande organisationer, där alla lär sig och utvecklas i samband med arbetet, till nytta för sig själva, varandra och hela organisationen, och där sådana insatser offentliggörs och erkänns.
- Att uppmuntra tillhandahållare av offentliga tjänster, frivilliga och samhällliga grupper, arbetsgivare och fackföreningar att utveckla och främja lärandemöjligheter som är anpassade till deras målgrupper och exempelvis funktionshindrade.

Att sträva efter högsta kvalitet

I strategierna måste det finnas mekanismer för att uppnå högsta kvalitet i själva lärandet och även i policyn och genomförandet samt tjänsterna i samband med lärandet. Kvalitet är inte bara en skyldighet utan även en motiverande faktor i de beslut som fattas av individer, arbetsgivare och andra när det gäller att investera i lärande. I mekanismerna bör följande ingå:

- Ambitiösa mål när det gäller bland annat deltagande, resurser, kvarhållande av deltagare och resultat av lärandet. Framsteg mot dessa mål bör övervakas med hänvisning till tidigare fastställda indikatorer. Uppgifterna bör fördelas enligt kön och andra socio-ekonomiska faktorer.
- Solida verktyg för kvalitetssäkring för såväl formellt som informellt lärande (t.ex. internationella och nationella standarder och riktlinjer, inspektionssystem, kvalitetsutmärkelser, finansiella instrument).
- Utvärderingar i vilka själva strategierna bedöms i förhållande till kriterier för övergripande och enhetlighet och i förhållande till nationella (gemensamma) mål och överenskomna indikatorer.³⁰
- Regelbunden bedömning och översyn av strategier för att dessa ska förbli relevanta och effektiva, och komplettera strategier på andra nivåer.

3. PRIORITERADE INSATSER

Varje "prioriterad insats" är nära kopplad till flera av de strategiska byggelement som anges i föregående avsnitt, och var och en bidrar till att uppnå de breda mål och principer som anges i avsnitt 1.4. De prioriterade insatserna har utarbetats i enlighet med vad som framkom under samrådet, resultaten och utvärderingen av befintliga politiska åtgärder och instrument på europeisk nivå och kommissionens egen policyanalys. Dessa presenteras under de sex "centrala budskapen" som stod i centrum för memorandumet. Budskapen, som är något ändrade för att reflektera de utförliga kommentarerna, stöddes under samrådet. Ordningen i vilken prioriteringarna presenteras motsvarar den genomförandenivå som de är avsedda att stödja: de första tre gäller främst den europeiska dimensionen i livslångt lärande, de andra tre fordrar ett större engagemang hos aktörerna på nationell, regional och lokal nivå, med lämpligt stöd på europeisk nivå. I bilaga 1 anges ytterligare förslag till stöd i samband med forskning och utvärdering.

3.1. Att värdesätta lärandet

Dessa förslag bidrar huvudsakligen till eller inbegriper *"att skapa en lärandekultur"*, *"att underlätta tillgången till lärandemöjligheter"* och *"att eftersträva högsta kvalitet"*.

Att skapa en lärandekultur fordrar att man på ett konsekvent sätt angriper frågan om hur man kan värdesätta lärandet i formella, icke-formella och informella miljöer.³¹ Att ge medborgarna möjlighet att kombinera och bygga vidare på lärande från skola, universitet, yrkesutbildningsinstitutioner, arbete, fritid och familjeaktiviteter förutsätter att alla lärandeformer kan identifieras, bedömas och erkännas. Ett övergripande nytt tillvägagångssätt vad gäller värdesättandet av lärande behövs för att man ska kunna slå broar mellan olika lärandemiljöer och lärandeformer, och underlätta tillgången till individuella lärovägar. I alla inlägg i samrådet betonades att framsteg på detta område, särskilt vad gäller informellt och formellt lärande, kommer att bli avgörande etapper mot ett europeiskt område för livslångt lärande, som bygger på den befintliga rätten till fri rörlighet och där man gör medborgarbegreppet mer konkret.

Mycket arbete har redan utförts på internationell och europeisk nivå för att underlätta överföring och ömsesidigt erkännande av formella meriter. Till exempel har rådet och Europaparlamentet antagit en rekommendation om rörlighet för studenter, personer som deltar i yrkesutbildning, lärare och utbildare, och medlemsstaterna har enats om en handlingsplan³². Dessutom har en rad direktiv utfärdats som är avsedda att garantera erkännandet av kvalifikationer för att ge tillträde till reglerade yrken i de olika medlemsstaterna. Detta har emellertid inte lett till något övergripande ramverk som allmänt sett stödjer överföringen av kvalifikationer och färdigheter, vare sig mellan nivåer av formell utbildning eller över institutionella, sektoriella och nationella gränser. Det är av största vikt att tillhandahållare av utbildning, arbetsgivare och arbetsmarknadens parter engageras i utarbetandet av instrument för värdesättandet av lärande och att alla inblandade, inbegripet enskilda användare, anser att metoder och system är giltiga, tillförlitliga och legitima. Man bör även införa instrument för att

hjälpa medborgarna, ungdomar såväl som vuxna, att presentera sina meriter och kunskaper på ett tydligt sätt överallt i Europa.

Att värdesätta formella utbildnings- och examensbevis

- Kommissionen, medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter kommer att gemensamt undersöka de frivilliga minimistandarderna för kvalitet inom allmän och yrkesinriktad utbildning. Utarbetandet av sådana standarder tillsammans med en granskning av kolleger skulle öka tydligheten och enhetligheten i de nationella utbildningssystemen och tillhandahålla en bredare grund för ömsesidigt förtroende och erkännande av meriter³³.
- Kommissionen ska före utgången av 2002 utarbeta en handledning till och en förteckning över de EU-instrument som berör tydlighet i examens- och utbildningsbevis för att göra det lättare att hitta och använda dem (t.ex. Europeiska systemet för överföring av akademiska poäng, tillägget till utbildnings- och examensbevis, Europass-Utbildning, Europeiska mallen för meritförteckning, olika Internet-tjänster).³⁴
- Kommissionen ska vid utgången av 2001 föreslå ett mer enhetligt, tydligt och flexibelt system för erkännande i yrkeshänseende (för reglerade yrken). Medlemsstaterna bör i samarbete med kommissionen se till att medborgarna har tillgång till aktuell och relevant information om dessa direktiv och om frågor beträffande erkännande överhuvudtaget. I detta sammanhang bör Europeiska nätverk som inbegriper nationella kontaktpunkter om erkännande i yrkeshänseende, exempelvis NARIC³⁵ och NRCVG³⁶, spela en central roll.
- Kommissionen avser att i samarbete med medlemsstaterna och med högskolor aktivt stödja "Bologna-processen" inom högre utbildning. Erfarenheterna av denna process kommer att ligga till grund för främjandet av ett närmare samarbete på andra områden, exempelvis yrkesutbildning.
- Kommissionen avser att i nära samarbete med medlemsstaterna, högskolor, yrkessammanslutningar och arbetsmarknadens parter stödja den frivilliga utvecklingen och genomförandet av europeiska examens- och utbildningsbevis, och de kriterier som dessa ska uppfylla. Detta gäller såväl initiativ inom högskoleutbildning som från näringslivet.

Att värdesätta icke-formellt och informellt lärande: Erfarenhetsutbyte

- Senast vid utgången av 2002 kommer kommissionen att inleda ett systematiskt utbyte av erfarenheter och goda lösningar vad gäller kartläggning, bedömning och erkännande av icke-formellt lärande. Europeiskt forum för transparens i kvalifikationer, som hanteras av kommissionen och Cedefop, bör samordna denna process i nära samarbete med medlemsstaterna, arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer, OECD, Cedefop, Eurydice och Europeiska stiftelsen för yrkesutbildning.
- Parallellt med verksamhet på europeisk nivå bör medlemsstaterna engagera alla relevanta aktörer, däribland tillhandahållare av icke-formellt lärande,

arbetsmarknadens parter, företrädare för formell utbildning (såväl yrkesinriktad som högre) samt icke-statliga organisationer som företräder utslagna grupper, för att utarbeta metoder och standarder för värdesättande av informellt och icke-formellt lärande.

- Kommissionen ska föra utgången av 2003 med ledning av systematiskt erfarenhetsutbyte fastställa en förteckning över metoder, system och standarder för kartläggning, bedömning och erkännande av informellt och icke-formellt lärande. Förteckningen bör rikta sig till de internationella, nationella och sektoriella nivåerna samt till företag. Kommissionen kommer att använda denna förteckning för att stödja och främja utarbetande av bedömningsmetoder av hög kvalitet samt standarder på europeisk, nationell och sektoriell nivå.
- Medlemsstaterna kommer att uppmuntras att tillhandahålla den juridiska ramen för att i en större omfattning genomföra kartläggning, bedömning och erkännande av icke-formellt och informellt lärande. Medlemsstaterna bör överväga en individuell rätt till bedömning.
- Medlemsstaterna bör uppmuntra universitet, utbildningsinstitutioner och andra relevanta organisationer att systematiskt genomföra åtgärder som syftar till bedömning och erkännande av icke-formellt och informellt lärande.

Nya instrument på europeisk nivå för att stödja värdesättandet av allt slags lärande³⁷

- Kommissionen avser att före utgången av år 2002 utarbeta ett system med "portföljer" där medborgarna kan samla och presentera sina meriter och kunskaper på alla nivåer inom allmän och yrkesinriktad utbildning och presentera dem. Detta kommer att bygga på den erfarenhet som finns, inbegripet den europeiska meritförteckningen (som fungerar som en "sammanfattning" av kvalifikationer och kunskaper) som begärdes vid Europeiska rådets möte i Lissabon.
- Kommissionen avser att senast år 2003, i samarbete med medlemsstaterna, utarbeta ett system med "moduler" för att medborgarna ska kunna samla meriter och kombinera utbildning från olika institutioner och länder. Detta kommer att bygga på Europeiska systemet för överföring av akademiska poäng (ECTS) och Europass-Utbildning³⁸.

3.2. Information samt studie- och yrkesvägledning

Dessa förslag syftar huvudsakligen till eller inbegriper: "att underlätta tillträdet till lärandemöjligheter", "att skapa en lärandekultur" samt "att arbeta i partnerskap".

I svaren i samrådet bekräftades att information samt studie- och yrkesvägledning bör spela en väsentlig roll både vad gäller underlättande av tillträde till lärande som i motiveringen av potentiella lärande. En öppen dialog mellan vägledningssystemet, tillhandahållandet av livslångt lärande på alla nivåer och aktörer på arbetsmarknaden är en förutsättning för denna uppgift. Vägledningstjänsterna bör främja lika möjligheter genom att vara tillgängliga för alla medborgare, särskilt för dem som riskerar utslagning, och anpassade till deras behov genom system som är enhetliga, konsekventa, tydliga, opartiska och av hög kvalitet. IKT-baserade tjänster i

partnerskap med andra tjänster på lokal nivå, t.ex. bibliotek, kan fungera som ingångspunkter. Systemen måste också vara flexibla och anpassbara till den individuella lärandes växlande behov, med tanke på värdet av vägledning för självförverkligande, samt behoven på arbetsmarknaden och samhället i stort. I detta syfte bör befintliga resurser utvärderas så att man ser till att det finns tydlighet och konsekvens i tillhandahållandet, och man bör även utveckla nätverk av tjänster för att komma över de gränser som finns. I samrådet rekommenderades partnerskap på europeisk nivå för att förbättra utbytet av idéer och goda lösningar på området. Främjandet av verkligt aktivt medborgarskap och rörlighet förutsätter att rådgivarna känner till system för allmän och yrkesinriktad utbildning i andra länder och deras studie- och yrkesvägledning, system och program för arbetsmarknaden.

Att stärka den europeiska dimensionen i information samt studie- och yrkesvägledning

- Kommissionen avser att under 2002 starta en Internet-portal om lärandemöjligheter, med information om livslångt lärande i medlemsstaterna och kandidatländerna. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att se till att nationella relevanta online-databaser är tillgängliga och kan kopplas samman via portalen.³⁹
- Kommissionen ska före utgången av 2002 inrätta ett europeiskt forum för vägledning, där alla relevanta aktörer företräds, för att uppmuntra dialog, utbyte av goda lösningar och kartläggning av lösningar på gemensamma problem. Med ledning av den översyn av vägledning som för närvarande äger rum i medlemsstaterna och i kandidatländerna, och i samarbete med OECD, bör forumet utarbeta gemensamma tolkningar av grundläggande begrepp och underliggande principer inom vägledning. Dessutom bör forumet koncentrera sig på särskilda frågor som kvaliteten på tillhandahållandet, konsumenternas intresse och engagemang, hur effektiva verktyg och lösningar är, utbildning av studie- och yrkesvägledare, och hur man på bästa sätt kan möta behoven hos de grupper som riskerar utslagning. Forumet kommer även att analysera kvaliteten i vägledningen, med avsikt att utarbeta gemensamma riktlinjer och kvalitetsstandarder för vägledningstjänster och produkter..
- Kommissionen ska senast vid utgången av år 2003 undersöka de befintliga europeiska nätverken och strukturerna inom information samt studie- och yrkesvägledning (t.ex. Euroguidance, Eures, Eurodesk, Fedora, Equal, rörlighetscentrum för forskare) för både allmän och yrkesinriktad utbildning, i syfte att inrätta en enhetlig och övergripande ram för livslångt lärande för dessa nätverks räckvidd och verksamhet.⁴⁰

3.3. Att investera tid och pengar i lärande

Dessa förslag bidrar främst till eller inbegriper: "*lämpliga resurser*", "*att underlätta tillgången till lärandemöjligheter*" och "*att sträva efter högsta kvalitet*".

Av samrådet framgick att det råder stor samstämmighet kring det faktum att investeringsnivåerna allmänt sett måste höjas avsevärt för att de ska kunna motsvara övergången till det kunskapsbaserade samhället, och att utgifter för lärande bör

framhävas och rapporteras på samma sätt som utgifter för mer påtagligt kapital. En central aspekt på investering i livslångt lärande kommer att vara offentliga utgifter, eftersom det formella utbudet av lärande inom skolor, yrkesutbildning, vuxenutbildning och högskolor, samt i allt ökande omfattning i förskolan, måste förbli väsentliga hörnstenar i alla strategier för livslångt lärande. Ansvaret för att öka investeringar delas även av arbetsmarknadens parter, till exempel vad gäller arbetsgivarens tillhandahållande av lämplig tillgång till lärande. 35 timmar av lärande per år för varje anställd kan vara ett realistiskt riktmärke. Det är lika viktigt att se till att man får valuta för pengarna och kvalitet vad gäller resultat som att se till att det finns lämpliga resurser. Behovet att underlätta tillträde till individuella lärovägar och att främja en lärandekultur innebär att mer resurser bör riktas till studie- och yrkesvägledning, till nya sätt att värdesätta lärandet och till att göra lärandet tillgängligt inom fler sammanhang med lämplig service (exempelvis barntillsyn). Mer resurser behövs också till icke-formellt lärande, särskilt inom utbudet av vuxenutbildning och lärande i samhället. I svaren betonades behoven att prioritera resurstilldelningen till lärande för förskolebarn (för att minska ojämlikheten senare och för att lägga en fast grund för senare lärande), till lärare, utbildare och andra förmedlare av lärande (för att förbereda dem för deras roller som förändras – se avsnitt 3.6), och för äldre medborgare, däribland äldre arbetstagare (för att ge dem möjligheter att mer aktivt delta i samhället och på arbetsmarknaden, däribland med tanke på den roll de kan spela i lärandet över generationsgränser)⁴¹. Det finns ingen toppstyrd lösning - på hur man ska genomföra grundläggande reformer, alltmedan man förenar behoven att öka de totala investeringarna och samtidigt minskar ojämlikheten i tilldelningen av resurser. Man kommer att ställas inför svåra val.

Att öka investeringarna och göra dem tydligare

- **Kommissionen uppmanar**

- Europeiska investeringsbanken, inom ramen för dess politik att främja utvecklingen av mänskligt kapital, att stödja genomförandet av livslångt lärande enligt detta meddelande, t.ex. genom att ge bidrag till infrastrukturer för lärarutbildning och lokala inlärningscentrum, mjukvara och innehåll för multimedielärande samt utbildning som utarbetas av företag,⁴²
- Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling samt Europeiska investeringsbanken att investera i utvecklingen av livslångt lärande, till exempel i infrastrukturer och små och medelstora företag, i kandidatländerna i Central- och Östeuropa,
- Europeiska investeringsfonden att undersöka hur man på bästa sätt kan använda dess instrument för att främja skapandet av riskkapitalfonder avsedda att stödja utvecklingen av mänskligt kapital, som exempelvis syftar till att främja tillgången till lärande för små och medelstora företag.

- Medlemsstaterna bör fastställa nationella mål för att öka de sammanlagda investeringarna i mänskliga resurser i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon och sysselsättningsriktlinjerna⁴³. Dessa mål ska anges tydligt beroende på hur resurserna fördelas. Detta ska även ta i beaktande de olika

roller som regeringar, arbetsgivare, individer och andra aktörer spelar. Dessutom bör medlemsstaterna fastställa mål för att öka det förväntade deltagandet enligt kön, ålder, utbildningsnivå och målgrupp.

- Medlemsstaterna uppmanas att vidareutveckla användningen av Europeiska socialfonden (ESF) - som redan är gemenskapens viktigaste instrument för bidrag till livslångt lärande - och gemenskapsinitiativet Equal för att stödja genomförandet av livslångt lärande, särskilt för att utveckla lärandepartnerskap och centra för lärande på lokal nivå, och stödja möjligheter till lärande på arbetsplatsen, tillträde till grundläggande färdigheter (däribland genom tillhandahållandet av "en andra chans") samt utbildning av lärare, utbildare och andra förmedlare av lärande⁴⁴.
- Kommissionen avser att utarbeta indikatorer och andra verktyg för att mäta vilken inverkan ESF-programmen har på livslångt lärande och kommer att stödja utvärderingen av genomförandet av den verksamhet inom livslångt lärande som bekostas av ESF, som en del av översynen av fonden efter halva tiden, planerad till slutet av år 2003.
- Arbetsmarknadens parter uppmanas att förhandla fram och genomföra avtal på alla lämpliga nivåer för att modernisera arbetsorganisationen⁴⁵ i syfte att öka investeringarna i livslångt lärande och ge mer tid för lärande. Till exempel bör de sträva efter att allt lärande erkänns, däribland informellt och icke-formellt lärande, och integrera detta med alla aspekter i personalpolitiken och praxis på företagsnivå.

Att ge incitament och möjliggöra investering

- Kommissionen kommer att utvärdera olika modeller för individuella bidrag (t.ex. "individuella lärandekonton") för att bedöma deras inverkan på investering, deltagande i lärandet och resultatet av lärande. I utvärderingen kommer full hänsyn att tas till OECD:s arbete på detta område och en utvärderingsrapport kommer att läggas fram före utgången av år 2002.
- Kommissionen kommer att föreslå att forskning om fördelar, kostnader och resultat av investering i lärandet, som bygger på aktuell forskning⁴⁶, får stöd ur Sjätte ramprogrammet för forskning⁴⁷.
- Kommissionen kommer att sammanställa, med ledning av information från medlemsstaterna, en översyn av de skattemässiga incitament som finns för att främja lärande som bekostas av enskilda och företag med syfte att kartlägga och anta goda lösningar.

Att säkerställa resultat av hög kvalitet och avkastning från investeringarna

- Kommissionen ska före utgången av 2003 och i samarbete med medlemsstaterna utarbeta riktlinjer och indikatorer om kvalitetsaspekterna inom livslångt lärande⁴⁸, och stödja utvecklingen av politiska åtgärder i medlemsstaterna genom utbyte av goda lösningar och granskning av kolleger.

3.4. Att sammanföra de lärande och möjligheter till lärande

Dessa förslag bidrar huvudsakligen till eller inbegriper: "att skapa en lärandekultur", "att arbeta i partnerskap" och "att få insikt i efterfrågan på lärande".

I inläggen i samrådet betonas vikten av att man tillhandahåller lämplig öppen och flexibel utbildning på lokal nivå för att sammanföra lärande och (potentiella) lärande, samt vikten av den roll som lokala vägledningstjänster spelar här. Här är behovet att främja en jämvikt mellan icke-formellt lärande på arbetsplatsen och i olika miljöer i samhället särskilt viktigt, eftersom det återspeglar jämvikten mellan målen för livslångt lärande: aktivt medborgarskap, självförverkligande, anställbarhet och social integrering. I många rapporter hänvisades till värdet av möjligheter till lärande (ofta icke-formellt eller informellt) som tillhandahålls av vuxenutbildningen eller den frivilliga sektorn, inbegripet icke-statliga organisationer och lokala organisationer i samhället. Icke-formella utbildningsprojekt för ungdomar, till exempel, ökar möjligheterna för dem att delta i samhället. För att främja en lärandekultur i hela Europa behövs samhällen, städer och regioner för lärande och inrättandet av lokala multifunktionella centrum för lärande⁴⁹. Svaren på samrådet koncentrerades också ofta på innovativa metoder för lärande och undervisning med den lärande i centrum och de möjligheter som IKT utgör, med lämpligt stöd, för att föra lärandet till den lärande. I detta dokument tas IKT-relaterade frågor upp i avsnitt 3.6.

Att uppmantra och stödja samhällen, städer och regioner för lärande, och att inrätta lokala centra för lärande

- Medlemsstaterna uppmanas att använda resurser inom skolor, institut för vuxenutbildning och högre utbildning samt andra offentliga inrättningar, exempelvis bibliotek, som mångsidiga centrum för livslångt lärande.
- Ungdomsorganisationer bör regelbundet synliggöra och publicera de resultat av icke-formellt och informellt lärande som deras verksamhet leder till.
- Medlemsstaterna uppmanas att vidareutveckla sin användning av Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och ESF för att stödja genomförandet av livslångt lärande som en del i lokala och regionala utvecklingsprogram, och att stödja förbättringen av IKT-färdigheter hos anställda, särskilt i små och medelstora företag.
- Kommissionen uppmanar Regionkommittén att, eventuellt genom att engagera europeiska och nationella föreningar på regional och lokal nivå, främja genomförandet av livslångt lärande på lokal och regional nivå, i synnerhet för att
  - utveckla band mellan lokala och regionala lärandecentrum i hela Europa genom vänortssystem och användningen av IKT för att utbyta erfarenheter och slå broar mellan alla former av lärande,
  - tillsammans med kommissionen organisera en kampanj på lokal och regional nivå för att belöna och ge publicitet åt de bästa tillvägagångssätten inom livslångt lärande.

- **Kommissionen** kommer genom sina program att stödja inrättandet av nätverk mellan regioner och städer med välutvecklade strategier för livslångt lärande, för att underlätta utbytet av erfarenheter och goda lösningar.

Det är väsentligt att mer aktivt stödja utvecklingen av lärandet på arbetsplatsen, och att företag och andra organisationer blir lärande organisationer. Arbetsmarknadens parter har en väsentlig uppgift att förverkliga denna vision, samt att se till att det finns lika möjligheter och tillgång till lärande på företagsnivå för alla anställda, med tanke på behovet att underlätta förening av arbete, familjeliv och annat ansvar. Att få insikt i lärandebehov i små och medelstora företag där lärandet vanligtvis äger rum i ett icke-formellt eller informellt sammanhang är särskilt viktigt⁵⁰. Utbudet måste vara flexibelt, av hög kvalitet och anpassat till individuella företag. Tillhandahållare av lärande, t.ex. högskolor, bör erbjuda kurser som är skräddarsydda för deras behov. Även de små och medelstora företagen själva måste utforska hur man kan underlätta tillträde till lärandet (t.ex. genom partnerskap med andra företag via nätverk för lärande och delande av kunskap, och i samarbete med studie- och yrkesvägledningstjänster)⁵¹.

Att uppmuntra och främja lärande på arbetsplatsen - inbegripet små och medelstora företag

- Arbetsmarknadens parter på alla nivåer uppmanas att komma överens om att varje anställd bör ha en individuell plan för utveckling av färdigheter som bygger på en bedömning av de individuella färdigheterna, och som stämmer överens med en övergripande plan för utveckling av färdigheter på företagsnivå. I sådana system bör man ta full hänsyn till de särskilda behoven och omständigheterna för små och medelstora företag och ge sakkunniga råd om bedömning av färdigheter och behov av lärande. Arbetsmarknadens parter bör också hjälpa till att öka medvetenheten om vikten av lärande och uppmuntra och utbilda anställda och ledningen att fungera som underlättare av lärandet eller som handledare för andra.
- Kommissionen uppmuntrar arbetsmarknadens parter i Europa att inom ramen för den sociala dialogen färdigställa ett ramverk som inbegriper gemensamma mål, för att främja livslångt lärande på alla nivåer och särskilt i företagen. Kommissionen uppmanar arbetsmarknadens parter att främja en sådana ram på nationell nivå genom sina respektive organisationer, i enlighet med nationell praxis.
- Kommissionen ska i början av 2003 lansera ett pris för företag som investerar i livslångt lärande, för att belöna och ge publicitet åt goda lösningar på detta område⁵².

3.5. Grundläggande färdigheter

Dessa förslag bidrar huvudsakligen till eller omfattar "*insikt i efterfrågan på lärande*", "*att skapa en lärandekultur*" och "*att underlätta tillträdet till möjligheter till lärande*".

Vid Europeiska rådets möten i Lissabon och Stockholm betonades vikten av bättre grundläggande färdigheter genom lämplig politik för utbildning och livslångt lärande. I grundläggande färdigheter ingår läs-, skriv- och räknekunskaper, samt att lära sig att lära och de nya färdigheter som fastställdes i Lissabon – IT-färdigheter, främmande

språk, teknisk kultur, företaganda, sociala färdigheter. Svaren från samrådet betonade den avgörande betydelsen av att man förvärvar grundläggande färdigheter för att kunna gå vidare i lärandet och som grund för självförverkligande, aktivt medborgarskap och anställbarhet, särskilt med tanke på kraven i det kunskapssamhälle som utvecklas. Det är regeringarna som måste tillhandahålla grunderna till livslångt lärande genom obligatorisk skolgång, men vuxna som har lämnat skolan och fortfarande har behov vad gäller läs-, skriv- och räknekunskaper och andra grundläggande färdigheter bör även de uppmuntras till att delta i kompenserande lärande.

Att fastställa vad paketet med grundläggande färdigheter bör innehålla

Kommissionen kommer att uppmana den expertgrupp som inrättades för uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål att även ta upp tillhandahållandet av grundläggande färdigheter utanför de formella utbildningssystemen, samt förvärvandet av grundläggande färdigheter hos vuxna, motivering att lära, och frågan hur man kan ta med grundläggande färdigheter, särskilt sociala färdigheter, personliga färdigheter och IKT-färdigheter i kursplaner utan att göra dem alltför tunga.⁵³

Att göra grundläggande färdigheter verkligt tillgängliga för alla och särskilt för dem som varit mindre gynnade i skolan, som alltför tidigt lämnat skolan och för vuxna lärande⁵⁴

- I stadgan om grundläggande rättigheter erkänns rätten till utbildning, inbegripet rätten att få kostnadsfri obligatorisk utbildning och tillträde till yrkesutbildning och fortbildning⁵⁵. För att konkretisera denna rättighet bör medlemsstaterna överväga att utvidga rätten till obligatorisk utbildning så att den omfattar kostnadsfritt tillträde till grundläggande färdigheter för alla medborgare oavsett ålder.
- Medlemsstaterna bör se till att unga människor förvärvar grundläggande datakunskaper som del av den obligatoriska utbildningen och bör även utvidga initiativ inom datakunskap till medborgare som riskerar utslagning⁵⁶. Medlemsstaterna bör ge arbetslösa möjlighet att skaffa ett erkänt intyg om grundläggande IKT-färdigheter.
- Arbetsmarknadens parter uppmanas att sluta avtal om främjande av tillträde till möjligheter till lärande, särskilt för arbetstagare med färdigheter på lägre nivå och för äldre arbetstagare, för att uppfylla målet att ge varje arbetstagare möjlighet att uppnå de kunskaper som krävs för informationssamhället senast 2003⁵⁷.
- Kommissionen uppmanar icke-statliga organisationer på europeisk nivå att kartlägga vilka faktorer som hindrar respektive främjar förvärvandet av grundläggande färdigheter och deltagandet i gängse livslångt lärande för medborgare som riskerar utslagning. Detta bör utgöra en utgångspunkt för utarbetandet av lämpliga åtgärder på lämplig nivå, inbegripet "flexibelt lärande", riktade insatser med den lärande i centrum, stöd till utbildningsprojekt i samhället för personer från mindre gynnade bostadsområden och grupper, samt tillhandahållandet av barnomsorg och vård av andra familjemedlemmar.

3.6. Innovativa undervisningsmetoder

Dessa förslag bidrar till eller omfattar "*insikt i efterfrågan på lärande*", "*att arbeta i partnerskap*" och "*att sträva efter högsta kvalitet*".

I svaren från samrådet betonas övergången från "kunskaper" till "färdigheter" och från undervisning till lärande, med den lärande i centrum. Denna övergång innebär att man så tidigt som i förskolan ska "lära sig att lära". De lärande ska så långt detta är möjligt aktivt söka förvärva och utveckla kunskaper och färdigheter. Olika metoder behövs beroende på den lärandes situation, förmedlare av lärandet och miljön (t.ex. centrum på bostadsorten, arbetsplatsen, hemmet). Arbetsbaserat lärande, projektorienterat lärande och lärande i form av studiecirkel är särskilt givande tillvägagångssätt. Nya metoder för undervisning och inläring utgör utmaningar för de traditionella rollerna och ansvarsområdena för lärare, utbildare och andra förmedlare av lärande. Det finns därför ett stort behov av att utveckla deras utbildning, däribland inom multikulturella färdigheter, för att se till att de är redo och motiverade att ta upp de nya utmaningarna. Detta bör också omfatta vidare reformer av pedagogiska metoder inom såväl formellt som informellt lärande. Erfarenhetsutbyte mellan skolor, organisationer för vuxenutbildning och frivilliga organisationer, centrum för etniska minoriteter, universitet och företag bör ge insikt i behoven för lärande på detta område. Högskolor och forskningsinstitut, exempelvis, bör införa eller utöka forskning och utbildning inom livslångt lärande. I alla bidrag erkänns att lärande med stöd av IKT erbjuder stora möjligheter till ett nytänkande och omformande av inlärningsprocesser, alltmedan man även inser risken att ny teknik kan leda till en "dataklyfta". I initiativet eLearning och handlingsplanen eLearning tar man upp ett antal viktiga frågor på detta område, i samband med samordningen av medlemsstaternas insatser för att anpassa utbildningssystemen till informationssamhället⁵⁸. I många rapporten betonas att IKT-baserat lärande bör kombineras med andra mer sociala sätt att lära (t.ex. studiegrupper, lärande i familjen, handledning eller gemensamt lärande på arbetsplatsen) samt regelbundet individuellt och tekniskt stöd. På en snabbt växande marknad är det viktigt att läromedel, tjänster och lärande är av hög kvalitet och relevanta, särskilt vad gäller konsumentskydd, motivering och en effektiv användning av resurserna⁵⁹.

Nya metoder för undervisning och lärande och den nya rollen för lärare, utbildare och andra förmedlare av lärande

- Kommissionen ska via Sokrates- och Leonardo da Vinci-programmen stödja utvecklingen av ett nätverk för fortbildning av lärare och utbildare. Nätverket kommer att bygga på befintliga nätverk, exempelvis inom Cedefop, och syfta till att analysera och utbyta innovativ erfarenhet i formella och icke-formella sammanhang, alltmedan man skapar förutsättningar för överföring inom gemenskapen. Nätverken kommer också att bidra till att man inrättar en gemensam referensram för färdigheter och meriter för lärare och utbildare och reagerar på utmaningarna från IKT-baserat lärande. Medlemsstaterna, lokala och regionala myndigheter, tillhandahållare av lärande, företrädare för lärare samt icke-statliga organisationer, däribland sådana som är verksamma i ungdomsutbildning utanför skolan, bör bidra till detta genom att göra möjligheter till utveckling tillgängliga för förmedlare av lärande från andra medlemsstater och kandidatländer. Särskild uppmärksamhet kommer att ges till bättre fortbildning inom sådana sektorer som

vuxenutbildning, där formell lärarutbildning ännu inte är något krav i alla medlemsstater och där behovet att förbättra kvaliteten i undervisning därför utgör en särskild prioritering.

- Med tanke på den vikt man fäster vid icke-formellt och informellt lärande måste man stödja förmedlarna av lärande. Arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer (t.ex. ungdomsorganisationer) och andra bör i samarbete med kommissionen och medlemsstaterna ta initiativet till ett systematiskt utbyte av erfarenheter på detta område.
- Kommissionen kommer att föreslå att forskning och experimentering som gäller hur vi lär oss inom formellt, informellt och icke-formellt lärande, och hur man kan införliva IKT med dessa inlärningsprocesser, ska stödjas inom det sjätte ramprogrammet, genom programmen Leonardo da Vinci, Sokrates och Ungdom samt pilotverksamhet inom e-lärande, programmet Teknik i informationssamhället⁶⁰ och via gemenskapsinitiativet Equal. Detta bör främja utarbetandet av effektiva pedagogiska metoder för olika grupper av lärande, inbegripet underrepresenterade grupper och icke-traditionella lärande.⁶¹
- Kommissionen ska senast 2003 och i samarbete med medlemsstaterna, arbetsmarknadens parter och internationella icke-statliga organisationer utarbeta europeiska rekommendationer för kvalitet som är riktade till lärande organisationer utanför den formella utbildningen, och som kan användas frivilligt. De organisationer som följer dessa rekommendationer bör tilldelas en europeisk kvalitetsmärkning.

IKT som möjliggör och stödjer livslångt lärande

- Kommissionen ska i nära samarbete med medlemsstaterna granska tillvägagångssätt på nationell nivå för kvalitetsmärkning för IKT-baserade läromedel, särskilt programvara för lärande, för att eventuellt utveckla dem på europeisk nivå i syfte att säkerställa konsekvens och konsumentskydd.
- Kommissionen kommer även i fortsättningen att stödja projekt inom Sokrates och Leonardo da Vinci-programmen, samt initiativet eLearning, för att utarbeta IKT-baserat lärande med en europeisk dimension, t.ex. genom att inrätta gränsöverskridande "virtuella studiecirkel".

4. ATT FÖRA DAGORDNINGEN FRAMÅT

4.1. Ett ramverk för livslångt lärande

Medlemsstaterna är fullt ansvariga för innehållet i och organisationen av sina egna system för allmän utbildning och yrkesutbildning⁶², och det är inte EU:s uppgift att harmonisera lagar och författningar på dessa områden. Samtidigt finns det ändå särskilda politiska funktioner som gäller livslångt lärande och som behandlas på europeisk nivå. Förutom att fördraget föreskriver att gemenskapen ska genomföra en yrkesutbildningspolitik⁶³ ger det gemenskapen en nyckelroll när det gäller att förbättra utbildningens kvalitet genom europeiskt samarbete på detta område. Europeiska

unionens roll är särskilt viktig för medborgarskapet, den fria rörligheten, både i utbildnings- och arbetssyfte, utvecklingen av den europeiska arbetsmarknaden⁶⁴ och samordningen av arbetsmarknadspolitiken och politiken för social integrering. Att utbilda sig och arbeta i andra länder är redan en realitet för en del medborgare. Trots det finns det fortfarande hinder för att lära, arbeta och leva i andra medlemsstater än den egna.

Därför fyller Europeiska unionen och samarbetet mellan medlemsstaterna en viktig funktion för att stödja och stimulera genomförandet av livslångt lärande i hela gemenskapen. Samtidigt måste de politiska åtgärderna anpassas till lokala och nationella förhållanden, med tanke på skillnaderna mellan de olika utbildnings- och arbetsmarknadssystemen i Europa. Den största utmaningen är därför att se till att medlemsstaterna har friheten att utveckla sina egna enhetliga och omfattande strategier och att utforma och administrera sina egna system och ändå i stort sett röra sig i samma riktning. Detta måste ske på ett samstämmigt, samordnat och ekonomiskt sätt. I de fall då EU inte har lagstiftningsbehörighet och då fördragets mål inte omfattas av befintliga förfaranden som grundar sig på fördraget, kommer följande metoder, som inbegriper den öppna samordningsmetoden, att tillämpas:

- Gemensamma problem, idéer och prioriteringar ska identifieras genom utbyte av kunskap, god praxis och erfarenheter samt genom granskning av kolleger, för att man skall kunna utveckla åtgärder i alla eller vissa medlemsstater och/eller med EU-instrument och -processer.
- De politiska strategierna och systemen skall bli öppnare, så att medborgarna får tillgång till och fullt ut kan använda sig av de institutioner och tjänster som står till förfogande.
- Komplementaritet och samverkan på EU-nivå mellan olika processer, strategier och planer för genomförandet av livslångt lärande ska säkerställas.
- Samverkan mellan medlemsstaternas politik inom livslångt lärande ska utvecklas.

Före utgången av 2003 kommer kommissionen att utveckla en databas för god praxis, information och erfarenheter som gäller väsentliga aspekter på livslångt lärande på alla nivåer för att stödja genomförandet av livslångt lärande. Exempel kommer att väljas ut enligt tydliga kriterier och struktureras enligt teman och efter vilken aktör det är fråga om. Databasen kommer inte enbart att utgå från gemenskapsinstrument (program för allmän utbildning, yrkesutbildning och ungdom, ESF, ERUF och gemenskapsinitiativ) utan även från nationella, regionala och lokala nivåer samt från olika sektorer, tredje land, internationella organisationer, arbetsmarknadsparter och det civila samhället. Denna databas kommer att bygga på existerande initiativ, grundas på en dialog med alla aktörer, finnas tillgänglig på Internet och hållas helt uppdaterad och relevant för aktuella behov.⁶⁵

4.2. Vidareutveckling av vad som åstadkommit på EU-nivå

Genomförandet av livslångt lärande, inbegripet de prioriterade åtgärderna i avsnitt 3, kommer att ske genom befintliga processer, instrument och program⁶⁶:

- Arbetsplanen för att följa upp rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål kommer att vara ett av de huvudsakliga medlen för att stärka samarbetet och utbytet av god praxis mellan medlemsstaterna inom livslångt lärande.
- De prioriterade åtgärder i detta meddelande som gäller sysselsättningsrelaterade aspekter kommer att beaktas i kommande förhandlingar om Europeiska sysselsättningsstrategin och kommer också att tas upp i handlingsplanen för kompetens och rörlighet. På samma sätt kommer man att beakta prioriterade åtgärder som gäller livslångt lärande i samband med social integrering och lika möjligheter vid utvecklingen av den europiska sociala agendan.
- En rad olika projekt och andra åtgärder med inriktning på livslångt lärande kommer att främjas och stödjas genom befintliga gemenskapsprogram och gemenskapsåtgärder. Programmen Sokrates, Leonardo da Vinci och Ungdom har en viktig roll i detta. Kommissionen kommer att utföra en omfattande förstärkning och utvidgning av de gemensamma åtgärder som stödjer projekt som faller inom ramen för mer än ett av dessa program och som kommer att underlätta för icke-statliga organisationer och små och medelstora företag att delta mer aktivt i programmen. Vissa prioriteringar kommer också att genomföras som ett led i Handlingsplanen eLearning.
- Europeiska socialfonden är gemenskapens huvudsakliga instrument för att finansiera livslångt lärande. Europeiska regionala utvecklingsfonden är också en viktig finansieringskälla. Kommissionen, tillsammans med medlemsstaterna, kommer att se till att översynen av båda finansieringskällorna, när det gäller livslångt lärande, tar hänsyn till de prioriteringar som tas upp i denna text. Gemenskapsinitiativet Equal kommer också att spela en viktig roll i utvecklingen av nya sätt att främja livslångt lärande.
- Det sjätte ramprogrammet för forskning kommer att erbjuda nya möjligheter att förstärka forskningen inom livslångt lärande och därmed bygga vidare på den insikt som man uppnått på detta område under de tidigare programmen. Denna forskning kommer främst att utföras inom ramen för prioritet 7 ("medborgare i ett framväxande kunskapssamhälle")⁶⁷ (Prioriterade åtgärder för forskning samt ytterligare utvärdering återfinns i bilaga 1).

4.3. Indikatorer⁶⁸

Jämförbar information och indikatorer är synnerligen viktiga för utveckling och genomförande av enhetliga och omfattande strategier för livslångt lärande. Statistik och indikatorer utgör redan nu en väsentlig del av befintliga initiativ inom livslångt lärande för att övervaka vilka framsteg som görs när det gäller att uppnå fastställda riktmärken och genomföra politiska mål.

Vissa nyckelindikatorer finns redan tillgängliga. I meddelandet om strukturella indikatorer 2001⁶⁹ föreslås tre indikatorer för livslångt lärande. Dessa gäller⁷⁰ investering, deltagande och ungdomar som lämnar skolan i förtid. Utöver dessa finns ytterligare fem indikatorer⁷¹ som ger mått för övervakning av framsteg inom tre av de ovan nämnda prioriterade områden som gäller *investering av tid och pengar i lärande*,

grundläggande färdigheter och innovativ pedagogik (e-lärande⁷² är särskilt relevant för denna prioritering).

Ytterligare indikatorer⁷³ är under utarbetande i samband med Europeiska sysselsättningsstrategin, Europeiska sociala agendan⁷⁴, meddelandet om kvalitet i arbetet⁷⁵ och rapporten om uppföljningen av de konkreta framtidsmålen. Vidare har arbetsgruppen om mätning av livslångt lärande⁷⁶ inrättat ett övergripande ramverk för att utöka de statistiska uppgifterna inom livslångt lärande och satt igång en procedur i syfte att revidera statistiska metoder för att kartlägga ytterligare källor på detta område som behöver utvecklas på EU-nivå på kort och medellång sikt. Efter samråd med experter från 36 europeiska länder⁷⁷ har man dessutom fastställt vissa områden för utveckling av indikatorer för kvaliteten på livslångt lärande. Sysselsättningskommitténs arbetsgrupp för indikatorer utarbetar också gemensamma indikatorer för övervakning av genomförandet av den europeiska sysselsättningsstrategins riktlinjer.

Utvecklingen av ett begränsat antal nya indikatorer kommer att grundas på ett synsätt inriktat på de lärande i förhållande till formellt, icke-formellt och informellt lärande. Arbetet kommer i synnerhet att syfta till att fylla luckorna när det gäller flera aspekter av livslångt lärande, genom att föreslå insamling av kvantitativa uppgifter direkt från de lärande. Det kommer även att främja utvecklingen av källor för kvalitativa uppgifter, särskilt inom bedömning och erkännande, information, studie- och yrkesvägledning samt utbildning av lärare och utbildare⁷⁸. Detta arbete ska komplettera utarbetandet av indikatorer för livslångt lärande som gäller anställbarhet, anpassningsförmåga och social integrering, i samband med Europeiska sysselsättningsstrategin och Europeiska sociala agendan.

Den övergripande samordningen och samstämmigheten när det gäller utveckling av nya indikatorer kommer i princip att skötas genom det nätverk av undergrupper som bildats för rapporten om uppföljningen av utbildningssystemens konkreta framtidsmål. Undergrupperna kommer också att ha en viktig uppgift när det gäller att kartlägga spridning av goda lösningar i medlemsstaterna.

Medlemsstaterna och andra europeiska länder uppmanas att stödja detta arbete. De bör i synnerhet, i samarbetet med Europeiska statistiksystemet (ESS), inrikta sig på att göra sina egna system för statistik och för indikatorer så jämförbara som möjligt. När kommissionen utvecklar nya indikatorer kommer den att använda befintliga nationella och internationella källor som underlag, särskilt i samarbete med OECD. Befintliga källor och strukturer inom ESS kommer att användas i största möjliga utsträckning, samt andra tillgängliga resurser, inbegripet arbetsgruppen för utbildningsstatistik som kommer att ha ansvar för tekniska aspekter.

4.4. Att upprätthålla dynamiken

Skapandet av ett europeiskt område för livslångt lärande kommer att behöva stöd av olika innovativa former av partnerskap, samarbete och samordning på alla nivåer mellan de aktörer som är berörda av genomförandet. Det omfattande samrådet kring memorandumet gav möjligheten att för första gången inrätta en lång rad samordnings- och samrådsstrukturer. Dessa representerar ett vitt spektrum av sektorer och intressen inom livslångt lärande, inte bara på europeisk nivå utan också i medlemsstaterna, i EES-länderna och kandidatländerna, på regional nivå och inom och mellan de

europiska icke-statliga organisationerna, andra företrädare för det civila samhället och arbetsmarknadens parter. I enlighet med sin vitbok om styrelseformer föreslår kommissionen att man bygger vidare på dessa innovativa och dynamiska strukturer för att säkerställa att den dynamik som skapats sedan memorandumet upprätthålls på alla nivåer:

- Utvecklingen av politiska åtgärder på europeisk nivå och samordningen av de nationella handlingsprogrammen kräver att det inrättas en högnivågrupp med företrädare från de ministerier som har det huvudsakliga ansvaret för det livslånga lärandet. Denna grupp kommer att medverka till att se till att det råder komplementaritet mellan de åtgärder som utvecklats inom livslångt lärande, inbegripet genomförandet av arbetsprogrammet för uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål, och närliggande processer, strategier och planer på europeisk nivå. Dess ansvarsområde behöver i denna egenskap utsträckas till alla aspekter på livslångt lärande (skolor, högre utbildning, yrkesutbildning, informell ungdomsutbildning, etc.). Den grupp av nationella samordnare för livslångt lärande som bildats för det europeiska samrådet och de "undergrupper" som bildades som en del av uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål, kommer att stödja högnivågruppen.
- Medlemsstaterna, EES- och kandidatländerna bör utsträcka och, om nödvändigt, stärka och fördjupa de etablerade interministeriella samordningsstrukturerna för att främja intern samstämmighet kring policyn. Nätverken för samråd kring livslångt lärande skall byggas upp på alla nivåer, nationella, regionala och lokala, till stöd för genomförandet.
- Kommissionen kommer att vidareutveckla sitt samråd med arbetsmarknadens parter om livslångt lärande. Dessutom kommer kommissionen att inom ramen för den sociala dialogen välkomna ytterligare reflexion och bidrag från arbetsmarknadens parter när det gäller de prioriteringar som fastställs i detta meddelande.
- Kommissionen kommer också att vidareutveckla den befintliga plattformen för samråd med det civila samhället och de icke-statliga organisationerna om livslångt lärande. Kommissionen kommer att kontrollera att sammansättningen av denna samrådsplattform är tillräckligt representativ för såväl de olika aktörerna som de grupper som riskerar utslagning.
- De plattformar som tillhandahålls av Europeiskt forum för transparens i kvalifikationer, Europeiskt forum för kvalitet och det föreslagna Europeiskt forum för vägledning bör definiera räckvidden av sina respektive områden så att de kan arbeta tillsammans med varandra och i framtiden med de "undergrupper" som bildats som en del av uppföljningen av rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål.
- Kommissionen ska uppmana Cedefop, Eurydice och ETF att bygga vidare på sitt befintliga samarbete inom livslångt lärande, i synnerhet för att stödja utvecklingen av databasen för livslångt lärande (se avsnitt 4.1).

- Kommissionen kommer att fortsätta att aktivt samarbeta med internationella organisationer som OECD, Europarådet och UNESCO vid utarbetandet av policy inom livslångt lärande.

5. KOMMANDE ETAPPER

De kommande etapperna på vägen mot ett europeiskt område för livslångt lärande kommer att bli:

- En granskning och diskussion av detta dokument i Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, vilket skall leda fram till ett yttrande från varje institution.
- Rådets (utbildnings- och ungdomsfrågor) och rådet-(sysselsättning och socialpolitik) godkännande under det spanska ordförandeskapet av de viktigaste principerna och förslagen i detta meddelande och av det tillvägagångssätt som föreslås för det europeiska området för livslångt lärande.
- Ett bidrag från kommissionen i detta ämne till Europeiska rådets vårmöte i Barcelona den 15-16 mars 2002.
- En rapport från kommissionen till Europeiska rådet och Europaparlamentet om hur arbetet framskrider när det gäller genomförandet av ramverket för livslångt lärande vid utgången av 2003.

BILAGA I: FÖRSLAG TILL FORSKNING OCH UTVÄRDERING (FRAM TILL SLUTET AV 2003)

- Kommissionen kommer att föreslå att forskning om fördelar, kostnader och avkastning när det gäller investering i lärande, som bygger på existerande forskning,⁷⁹ ska stödjas genom det sjätte ramprogrammet för forskning⁸⁰.
- Kommissionen kommer att föreslå att forskning och experiment kring hur vi lär oss, formellt och informellt, och hur informations- och kommunikationsteknik kan integreras i dessa lärandeprocesser, ska stödjas genom det sjätte ramprogrammet för forskning, genom programmen Leonardo da Vinci, Sokrates och Ungdom, genom pilotverksamheten i e-lärandeinitiativet, programmet om informationssamhällets teknik⁸¹ och genom Equal-initiativet. Detta bör främja utvecklingen av effektiva pedagogiska tillvägagångssätt för olika grupper av personer som lär sig, inbegripet underrepresenterade grupper.⁸²
- Kommissionen kommer att lansera en genomförbarhetsstudie om ett ramverk för registrering av offentliga och privata investeringsnivåer i livslångt lärande, på nationell, regional och lokal nivå, i syfte att öka insynen. Detta kommer att göras på grundval av uppgifter som tillhandahålls regelbundet, till exempel fördelningen av resurser mellan formellt och informellt lärande och mellan olika sektorer av lärandeutbudet (fördelat efter kön, åldersgrupp, tidigare utbildningsnivå och målgrupper).
- Kommissionen kommer i samarbete med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå att lansera en studie om lärande i små och medelstora företag med särskild inriktning på informellt lärande, inklusive kvalitets- och resultatasppekter.
- Kommissionen kommer att stödja en utvärdering, baserad på fallstudier, av vilka faktorer som verkar göra partnerskap inom livslångt lärande effektiva och hållbara.
- Kommissionen kommer att göra en genomförbarhetsstudie av ett gemensamt tillvägagångssätt för hela EU när det gäller regelbundet återkommande undersökningar av grundläggande färdigheter och vuxnas läs- och skrivkunskaper.
- Kommissionen kommer att utvärdera befintliga mekanismer som ger individuella rättigheter till grundläggande färdigheter och livslångt lärande och hur dessa inverkar på tillvaratagandet av möjligheter till lärande.
- Kommissionen kommer utifrån befintliga uppgifter⁸³ att kartlägga hindren för underrepresenterade gruppers deltagande i livslångt lärande (resursrelaterade eller ekonomiska hinder, inklusive brist på barntillsyn, transporter eller tillgång till läromedel) och vilka nyckelfaktorer som kan bidra till att undanröja dessa hinder.
- Utöver ovan nämnda förslag kommer kommissionen att stödja en bredare forskning i livslångt lärande, inbegripet forskning genom programmet om informationssamhällets teknik i det sjätte ramprogrammet för forskning.

BILAGA II: ORDLISTA

I denna ordlista förklaras några av de viktigaste termerna i detta meddelande.

Aktivt medborgarskap

Medborgarnas deltagande på det kulturella, ekonomiska, politiska, demokratiska eller sociala planet i samhället som helhet och på bostadsorten.

Anpassningsförmåga⁸⁴

Förmågan att anpassa sig till ny teknik, nya marknadsförhållanden och nya arbetsmönster såväl hos företagen som hos dem som är anställda på företag.

Anställbarhet⁸⁵

Förmågan för människor att få anställning: det gäller inte bara lämpligheten av deras kunskaper och färdigheter utan även incitament och möjligheter som erbjuds individer för att de ska söka anställning.

Bedömning

En allmän term som omfattar alla metoder för att bedöma prestationen hos en enskild eller en grupp.

Certifiering

Utfärdandet av examens- och utbildningsbevis genom vilka man efter ett bedömningsförfarande formellt erkänner vad en enskild person har uppnått.

Det civila samhället

Den "tredje sektorn" i samhället vid sidan av staten och marknaden, som omfattar institutioner, grupper och föreningar (såväl strukturerade som informella), och som kan fungera som en medlare mellan offentliga myndigheter och medborgare⁸⁶.

Dataklyftan

Klyftan mellan dem som har tillgång till och kan använda informations- och kommunikationsteknik (IKT) på ett effektivt sätt, och dem som inte kan det.

Datakunskaper

Förmågan att använda IKT effektivt.

e-lärande

Lärande med stöd av IKT.

Erkännande av färdigheter

1) Den övergripande processen att ge färdigheter officiell status (detta är *formellt erkännande*), vilka förvärvats antingen

- formellt (genom examens- eller utbildningsbevis) eller

- i ett icke-formellt eller informellt sammanhang (genom att man ger likvärdighet, akademiska poäng eller godkänner de förvärvade färdigheterna),

och/eller

2) erkännandet av färdigheternas värde av ekonomiska och sociala aktörer (detta är *socialt erkännande*).

Europeiska styrelseformer

Administrationn av europeiska ärenden genom samverkan mellan de traditionella politiska myndigheterna och "det civila samhället": privata aktörer, offentliga organisationer, medborgare.

Examens-/utbildningsbevis

En officiell handling där man formellt registrerar vad en enskild person har uppnått.

Formellt lärande

Lärande som vanligtvis tillhandahålls av en utbildningsinstitution, som är strukturerat (vad gäller mål för lärandet, tid eller stöd) och som leder till certifiering. Formellt lärande är ur den lärandes perspektiv avsiktligt.

Färdigheter

Förmågan att effektivt använda erfarenhet, kunskaper och kvalifikationer.

Företagens sociala ansvar

Ett företags engagemang att fungera på ett sätt som är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart, alltmedan man erkänner intressena hos interna och externa aktörer.

Förmedlare av lärande

Alla som underlättar förvärv av kunskap och färdigheter genom att skapa en gynnsam miljö för lärande, däribland personer som är lärare, utbildare eller studie- och yrkesvägledare. Handledaren orienterar den lärande genom att ge riktlinjer, återkoppling och råd under hela läroprocessen, förutom att han eller hon bistår i utvecklingen av kunskap och färdigheter.

Icke-formellt lärande

Lärande som inte tillhandahålls av en utbildningsinstitution och som vanligtvis inte leder till certifiering. Det är dock strukturerat (vad gäller mål för lärandet, tid eller stöd). Icke-formellt lärande är ur den lärandes perspektiv avsiktligt.

Informellt lärande

Lärande som är resultatet av verksamhet i det dagliga livet i samband med arbete, familj eller fritid. Det är inte strukturerat (vad gäller mål för lärandet, tid eller stöd) och leder vanligtvis inte till certifiering. Informellt lärande kan vara avsiktligt men oftast är det icke-avsiktligt (eller sker "tillfälligt").

Kartläggning (av färdigheter)

Processen att specificera och fastställa gränser för färdigheter och deras art.

Kompenserande lärande

Tillhandahållande av lärande som människor borde ha förvärvat under den obligatoriska skolgången.

Kunskapsbaserat samhälle (eller kunskapssamhälle)

Ett samhälle där processer och praxis grundar sig på produktion, distribution och användning av kunskap.

Livslångt lärande

All lärandeverksamhet som företas under livets gång och som syftar till att förbättra kunskaper, färdigheter och kvalifikationer ur ett personligt, medborgerligt, socialt eller sysselsättningsrelaterat perspektiv.

Livsvitt lärande

All lärandeverksamhet, såväl formell, icke-formell eller informell. Livsvitt lärande är en dimension inom livslångt lärande såsom det definieras i detta meddelande.

Lärande organisation

En organisation som uppmuntrar lärande på alla nivåer (individuellt och kollektivt) och till följd av detta fortlöpande förändrar sig själv.

Lärande region

En region där alla aktörer samarbetar för att möta särskilda lokala behov av lärande och tillsammans genomför lösningar på gemensamma problem.

Lärande samhälle

Ett samhälle där man i stor omfattning främjar en lärandekultur genom att utveckla effektiva lokala partnerskap mellan alla sektorer på orten och där man stödjer och motiverar individer och organisationer att delta i lärande.

Lärande över generationsgränser

Lärande som äger rum genom överföring av erfarenhet, kunskaper eller färdigheter från en generation till en annan.

Självbestämmande

Processen att ge människor makt att ta ansvarsfulla initiativ för att forma sina egna liv och livet på bostadsorten eller i samhället ur ekonomisk, social och politisk synvinkel.

Social integrering

När människor till fullo kan delta i närings- och samhällslivet, när deras tillgång till inkomst och andra resurser (vad gäller det personliga, sociala och kulturella planet samt familj) är tillräcklig för att de ska kunna ha en levnadsstandard och livskvalitet som är godtagbar i det samhälle där de lever, och när de kan fullt åtnjuta sina grundläggande rättigheter.

Vägledning

En rad insatser avsedda för att hjälpa människor att fatta beslut om sina liv (vad gäller utbildning, yrke, personliga frågor) och att genomföra dessa beslut.

Värdesättande av lärandet

Processen att erkänna deltagandet i och resultatet av (formellt, icke-formellt och informellt) lärande, för att höja medvetenheten om dess inbyggda värde, och att belöna lärandet.

---

¹ Källa: Arbetskraftsundersökningen 2000

² "The well-being of nations: the role of human and social capital" (s. 33) Tom Healy, Sylvan Côté; OECD 2001.

³ För de flesta medlemsstater gäller arbetskraftsundersökningen deltaganden i allmän och yrkesinriktad utbildning av personer i åldrarna 25-64 år under fyra veckor före undersökningen. För Portugal, Frankrike och Nederländerna samlas uppgifter in endast om deltagandet pågår vid tidpunkten för undersökningen.

⁴ Källa: OECD; direct and indirect expenditure on educational institutions from public and private sources, 1998.

⁵ Slutsatserna från Feira, punkt 33

⁶ Rådets slutsatser av den 20 december 1996 om en strategi för livslångt lärande (97/C 7/02).

⁷ Sammanfattningar och analytiska rapporter av svaren från medlemsstaterna, EES-länderna, kandidatländerna och det civila samhället finns tillgängliga.

⁸ Rådets (utbildning) beslut av den 14 februari 2001 som grundas på kommissionens förslag (KOM(2001) 59 slutlig). Rapporten om framtidsmålen godkändes vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001.

⁹ Meddelande från kommissionen: Utkast till detaljerad arbetsplan för att följa upp rapporten om utbildningens konkreta framtidsmål KOM(2001) 501 slutlig.

¹⁰ Slutsatserna från Europeiska rådets möte i Stockholm, punkt 11.

-
- ¹¹ I enlighet med Amsterdamfördraget, där ett nytt avsnitt om sysselsättning infördes, bygger denna strategi på tematiska prioriteringar som samlas under fyra pelare och beskrivs i sysselsättningsriktlinjerna. Se Gemensamma sysselsättningsrapporten 2001; KOM(2001) 438 slutlig. Sysselsättningsriktlinjerna 2001; KOM(2001) 511 slutlig.
- ¹² Vid Europeiska rådets möte i Nice i december 2000 godkändes den europeiska sociala agendan. Se Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén KOM(2000) 379 slutlig.
- ¹³ Vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 godkändes kommissionens avsikt att tillsätta en arbetsgrupp på hög nivå beträffande kompetens och rörlighet som ska lägga fram en handlingsplan vid Europeiska rådets vårmöte i Barcelona i mars 2002. Se Meddelande från kommissionen till rådet: "Nya europeiska arbetsmarknader, öppna och tillgängliga för alla" KOM(2001)116 slutlig.
- ¹⁴ Initiativet eLearning ingår i handlingsplanen eEurope och utgör en uppföljning av slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon. Se Meddelande från kommissionen: eLearning, att planera morgondagens utbildning. KOM(2000) 318 slutlig.
- ¹⁵ Se meddelande från kommissionen: Mot ett europeiskt forskningsområde. KOM(2000) 6 slutlig.
- ¹⁶ Kandidatländerna har varit engagerade i samrådsprocessen och bidragit till den avsevärt. Där de relevanta instrumenten och processerna tillåter det är kandidatländernas fortsatta deltagande välkommet.
- ¹⁷ I Memorandumet används följande definition av livslångt lärande: "*all meningsfull inlärningsverksamhet, som bedrivs fortgående med syftet att förbättra kvalifikationer och kunskap*".
- ¹⁸ Se ordlistan (bilaga II).
- ¹⁹ I OECD:s analys av utbildningspolitik för 2001 granskades även särdragen i livslångt lärande.
- ²⁰ Kommissionen och rådet har nyligen upptäckt att sådana strategier finns i sju av medlemsstaterna. Gemensamma sysselsättningsrapporten 2001, KOM(2001) 438 slutlig.
- ²¹ Se kommissionens grönbok: "Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar" KOM(2001) 366 slutlig.
- ²² Jämför mål 3.1 i rapporten om uppföljning av framtidsmålen: "Att stärka kopplingen till arbetsliv och samhället i stort".
- ²³ Begreppet "potentiell" lärande används för dem som inte är aktivt engagerade i lärande, t.e.x. om tillträdet vållar problem, exempelvis funktionshindrade eller personer som har kommit ifrån lärandet, som äldre. Det kan också gälla personer som inte tar tillvara informellt lärande som äger rum i den dagliga verksamheten.
- ²⁴ Se avsnitt 3.5.
- ²⁵ Termen "förmedlare av lärande" används genomgående i dokumentet för att hänvisa till lärare, utbildare och andra som hjälper människor med lärande i icke-formella och informella miljöer.
- ²⁶ Se mål 1.5 i uppföljning till rapporten om framtidsmålen "Att utnyttja resurserna på bästa sätt".
- ²⁷ Se mål 2.1 i uppföljningen av rapporten om framtidsmålen: "En öppen inlärningsmiljö".

---

28 KOM(2001) 313 slutlig "Sysselsättningspolitik och socialpolitik - En ram för investeringar i kvalitet".

29 Se mål 2.2 i uppföljningen till rapporten om framtidsmålen: "Att göra lärandet mer attraktivt".

30 Denna insats vidtas på europeisk nivå - se Gemensamma sysselsättningsrapporten 2001.

31 Se mål 2.2 i uppföljningen till rapporten om framtidsmålen: "Att göra lärandet mer attraktivt".

32 Europaparlamentets och rådets rekommendation (2001/613/EG).

33 Arbetet på detta område kommer att inbegripa verksamheten inom Europeiskt forum för tydlighet i kvalifikationer och Europeiskt forum för kvalitet i yrkesutbildning.

34 Betydelsen av denna prioritering med större hänsyn till de nya europeiska arbetsmarknaderna kommer att beskrivas i kommissionens kommande handlingsplan för kompetens och rörlighet..

35 Nationella akademiska centrum för erkännande och information

36 Nationella resurscentrum för yrkesvägledning

37 Betydelsen av dessa prioriterade insatser med särskild hänsyn till de nya europeiska arbetsmarknaderna kommer att anges i kommissionens kommande handlingsplan för kompetens och rörlighet.

38 I detta kommer man att beakta erfarenheten från "Tuning"-projektet (april 2001-juni 2002) och projektet för den gemensamma insatsen "Construction of bridges between qualifications: a system of transfer and accumulation of training credits for lifelong learning" (november 2001-februari 2003).

39 Kommissionen inrättar också en webbplats med all nödvändig information om rörlighet som kommer att vara en ingångspunkt till portalen om lärandemöjligheter, samt till Eures-databasen och den föreslagna Internet-portalerna om ungdomspolitik. Betydelsen av denna prioriterade insats särskilt med hänsyn till de nya europeiska arbetsmarknaderna kommer att beskrivas i kommissionens kommande handlingsplan om kompetens och rörlighet.

40 Betydelsen av denna prioriterade insats med särskild hänsyn till de nya europeiska arbetsmarknaderna kommer att behandlas i kommissionens kommande handlingsplan för kompetens och rörlighet.

41 Sysselsättningsriktlinjerna 2001, t.ex. riktlinje 3

42 Initiativet "Innovation 2000", som EIB genomför sedan Lissabon-mötet genom att inrätta ett särskilt låneprogram på 12-15 miljarder euro, bör utgöra ett betydande stöd till genomförandet av livslångt lärande.

43 Slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon, punkt 26, och sysselsättningsriktlinjerna 2001, den övergripande målsättningen med livslångt lärande.

44 Under den nuvarande programmeringsperioden (2000-2006) kommer Europeiska socialfonden (ESF) att bidra med minst 12 miljarder euro till utvecklingen av livslångt lärande. Dessutom har gemenskapsinitiativet Equal livslångt lärande som en av sina åtta tematiska prioriteringar, till vilket medlemsstaterna har beviljat den näst största tematiska budgeten.

45 Sysselsättningsriktlinjerna 2001, riktlinje 13

46 T.ex. forskning som bedrivs i medlemsstaterna och av OECD.

---

⁴⁷ KOM(2001) 94 slutlig. Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om Europeiska gemenskapens fleråriga ramprogram 2002-2006 för verksamhet inom forskning, teknisk utveckling och demonstration med syfte att främja inrättandet av det Europeiska området för forskningsverksamhet. Det prioriterade området är "Medborgare och styrelseformer i det europeiska kunskapsområdet". Resultaten av forskningsprojekt som redan fått bidrag från kommissionen ur det femte ramprogrammet bör också beaktas.

⁴⁸ Med ledning av rapporten från kommissionens arbetsgrupp för mätning av livslångt lärande, rapporten om kvalitet i skolundervisningen, rapporten om framsteg från expertgruppen för indikatorer i kvalitet i livslångt lärande och arbete som görs av forum om kvaliteten i yrkesutbildningen.

⁴⁹ Slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon, punkt 26; Sysselsättningsriktlinjerna 2001; Handlingsplanen eLearning KOM(2001) 172 slutlig, s. 11.

⁵⁰ Av sammanlagt 112 miljoner anställda inom EU arbetar 74 miljoner i små och medelstora företag, 38 miljoner arbetar på företag med färre än 10 anställda. Källa: "Företag i Europa, 2001 års upplaga, Eurostat".

⁵¹ Tredje handlingslinjen i kommissionens meddelande "Att hjälpa små och medelstora företag att bli digitala" (KOM(2001) 136 slutlig) bidrar till att ge små och medelstora företag IKT-färdigheter.

⁵² Detta följer på ett önskemål i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon, punkt 29.

⁵³ I september 2001 inrättade kommissionen även en grupp för övervakning av färdigheter med företrädare för medlemsstaterna för att analysera och övervaka efterfrågan på och tillgången till IKT-färdigheter med ledning av näringslivets önskemål. Se <http://europa.eu.int/comm/enterprise/policy/ict-skills.htm>.

⁵⁴ Denna prioritering motsvarar exakt ett av de teman som fastställdes i uppföljningen av rapporten om framtidsmålen under mål 1.2.

⁵⁵ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2000/C 364/01).

⁵⁶ Sysselsättningsriktlinjerna 2001; rapporten om e-integrering från ESDIS; kommissionens och medlemsstaternas högnivågrupp om sysselsättning och den sociala dimensionen i informationssamhället.

⁵⁷ Sysselsättningsriktlinjerna 2001, riktlinjerna 3 och 15; eEurope; initiativet eLearning (2001/C 204/02) och handlingsplanen eLearning KOM(2001) 172 slutlig

⁵⁸ Initiativet eLearning (2001/C 204/02); handlingsplanen eLearning KOM(2001) 172 slutlig.

⁵⁹ Dessa frågor kommer att tas upp på europeisk nivå i uppföljningen till rapporten om framtidsmålen. Under mål 1.5 "Att använda resurserna på bästa sätt" definieras en av de fyra viktigaste frågorna på följande sätt: "Att stödja system för kvalitetssäkring och kvalitetsbedömning genom användning av indikatorer och riktmärken" – vilket bygger på resultaten från Bologna-processen och Forum för kvalitet inom yrkesutbildning.

⁶⁰ Detta ingår i femte ramprogrammet. Forskningsprojekt i programmet Informationssamhället tar upp fler teman som gäller livslångt lärande och omfattar teknik, system och tjänster, infrastrukturer och tillämpliga för skolor, universitet, miljöer för fortbildning och icke-formellt lärande.

⁶¹ Man bör beakta resultaten från forskningsprojekt som redan fått bidrag från kommissionen inom det femte ramprogrammet.

⁶² I artikel 149 i EG-fördraget anges att "Gemenskapen skall bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid

---

behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som gemenskapen fullt ut skall respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation samt medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald".

⁶³ Se artikel 150 i fördraget.

⁶⁴ Se artikel 125 i fördraget.

⁶⁵ Ett dokument som ger exempel på praxis när det gäller livslångt lärande i olika europeiska länder, samt ytterligare detaljer om indikatorer för livslångt lärande finns tillgängligt (dokument från kommissionens avdelningar: "Lifelong learning practice and indicators").

⁶⁶ Genomförandet av verksamhet på gemenskapsnivå inom ramen för livslångt lärande kommer att finansieras genom program och förfaranden som redan har föreslagits eller antagits och som därför inte kräver ytterligare resurser (finansiella eller mänskliga) på detta stadium.

⁶⁷ Forskning om utbildning kommer i första hand att ske inom prioritet 7 ('Citizens in an Evolving Knowledge Society'); tillgång till allmän utbildning och yrkesutbildning ingår också i prioriterade forskningsområden under 'Knowledge-based European Society'.

⁶⁸ Ett dokument som ger exempel på praxis när det gäller livslångt lärande i olika europeiska länder, samt ytterligare detaljer om indikatorer för livslångt lärande finns tillgängligt (dokument från kommissionens avdelningar: "Lifelong learning practice and indicators").

⁶⁹ Kommissionens meddelande om strukturella indikatorer, där 35 indikatorer tas upp som grund för sammanfattningsrapporten. KOM (2001) 619. Se även KOM (2000) 594.

⁷⁰ Offentliga utgifter för utbildning som procentandel av BNP, källa: Unesco-OECD-Eurostat UOE; Andel av befolkningen i åldern 25-64 år, deltagande i utbildning, källa: Arbetskraftsundersökningen; Andel av befolkningen i åldern 18-24 år med enbart grundskoleutbildning och som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning, källa: Arbetskraftsundersökningen.

⁷¹ Utgifter för utbildning på företag som procentandel av arbetskostnaderna, källa: Kontinuerliga yrkesutbildningsundersökningen (CVTS) ; hushållsutgifter som procentandel av sammanlagda utgifter, källa: Hushållsbudgetundersökningen (HBS); deltagande i utbildning enligt utbildningsområde, källa: UOE och lärande på företag enligt slag av utbildning (CVTS); Genomsnittligt antal elever per uppkopplad dator i skolorna, källa: Eurobarometer.

⁷² eLearning, källa 2001 års meddelande om strukturella indikatorer KOM(2001) 619: indikator för utveckling.

⁷³ Mer tekniska uppgifter om indikatorer för livslångt lärande som ska utarbetas finns i dokumentet från kommissionens avdelningar "Lifelong learning practice and indicators".

⁷⁴ Undergruppen för indikatorer om socialskydd utarbetar för närvarande en rapport till Europeiska rådets möte i Laeken med en förteckning över indikatorer som man har enats om och som gäller social integrering.

⁷⁵ KOM(2001) 313, 20.6.2001 "Sysselsättning och socialpolitik - en ram för investeringar i kvalitet".

⁷⁶ Se arbetsgruppens rapport och handlingarna från konferensen i Parma om mätning av livslångt lärande på http://forum.europa.eu.int/Public/irc/dsis/ceies/library?l=/seminars/measuring_lifelong&vm=detailed&sb=Title

---

⁷⁷ En rapport lades fram vid konferensen i Riga den 28-29 juni och kommer att offentliggöras inom kort.

⁷⁸ De centrala frågorna, som gäller såväl kvalitativa som kvantitativa indikatorer, är följande: hur man lär sig; områden för lärande; motivation, hinder och effektivitet. De tre viktigaste stegen kommer att vara utarbetandet av 2003 års *ad-hoc* modul om lärande hos vuxna, 2005 års undersökning av vuxenutbildning som föreslagits av kommissionen och en planerad tredje undersökning av lärande på företag (CVTS). Kommissionen kommer att sträva efter att harmonisera ett antal andra undersökningar för att utarbeta ett enhetligt insamlingsystem.

⁷⁹ Till exempel forskning som bedrivs i medlemsstaterna och av OECD.

⁸⁰ KOM(2001) 94 slutlig. Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om Europeiska gemenskapens fleråriga ramprogram 2002–2006 för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration med syfte att främja inrättandet av det europeiska området för forskningsverksamhet: "Medborgarna och styrelseformer i det europeiska kunskapsbaserade samhället". Resultaten av forskningsprojekt som redan finansierats av kommissionen under det femte ramprogrammet skall beaktas.

⁸¹ En del av Teknik för informationssamhället i det femte ramprogrammet för forskning tar upp frågor som gäller livslångt lärande, bland annat teknik, system och tjänster, infrastrukturer och tillämpningar för skolor, universitet, utbildningsmiljöer och informellt lärande.

⁸² Resultaten av forskningsprojekt som redan finansierats av kommissionen under det femte ramprogrammet skall beaktas.

⁸³ Till exempel den undersökning av hindren för vuxnas deltagande i högre utbildning som har genomförts inom ramprogrammet för forskning.

⁸⁴ Se meddelandet från kommissionen som godkändes av det särskilda toppmötet för sysselsättning, vilket gav upphov till Europeiska sysselsättningsstrategin:
http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/summit/en/papers/guide.htm

⁸⁵ Se meddelandet från kommissionen som godkändes vid det särskilda toppmötet om sysselsättning vilket gav upphov till Europeiska sysselsättningsstrategin:
http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/summit/en/papers/guide.htm

⁸⁶ Se även Ekonomiska och sociala kommitténs definition i dess yttrande av den 22 september 1999, som kommer att användas i kommande riktlinjer för samråd och dialog med det civila samhället (uppföljning av vitboken om europeiska styrelseformer): Europeiska gemenskapernas officiella tidning (1999/C329/10).